

סקירת הפיקוח על מערכות תשלומים מבוקרות צעדים עיקריים שקודמו בשנים 2016-2019

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים
אגף מערכות תשלומים וסליקה
בנק ישראל

תוכן עניינים

1.	מבוא	3
2.	הפיקוח על מערכות תשלומים בבנק ישראל	5
2.1.	תפקידי הפיקוח	5
2.2.	סמכויות הפיקוח	7
2.3.	אימוץ ויישום סטנדרטים בין-לאומיים	8
2.4.	תחומי האחריות של יחידת הפיקוח בהתאם לעקרונות	10
2.5.	שיתופי פעולה עם גופים אחרים	11
3.	שמירה על יציבותן ויעילותן של מערכות תשלומים מבוקרות	15
3.1.	מערכות תשלומים מבוקרות ומבוקרות מיועדות	15
3.2.	יציבות מערכות תשלומים	16
3.3.	יעילות מערכות תשלומים	22
	נספח א - התשתית הפיננסית בישראל	36
	נספח ב- סיכונים שכרוכים בפעילותן של מערכות תשלומים	37
	נספח ג- כמות וסכום תנועות במערכות תשלומים מבוקרות	38
	נספח ד- תיאור מערכות תשלומים מבוקרות ומבוקרות מיועדות	40
	נספח ה- תיאור מבנה ארגוני	42

1. מבוא

הפיקוח על מערכות תשלומים בבנק ישראל (להלן, "הפיקוח"), החל בשנת 2013 במטרה לשמור על יציבותן, יעילותן ופעילותן התקינה של מערכות תשלומים מבוקרות בישראל. בנק ישראל הכריז לשם כך במהלך השנים על כמה מערכות תשלומים שפועלות בשוק כמערכות מבוקרות והחל ביישום הפיקוח על מערכות אלה.

מערכות אלה כוללות את **מערכת "זיכויים, חיובים והעברות תשלומים"** המופעלת בידי מס"ב (מרכז סליקה בנקאי), **מערכות "שירותים בכרטיסי חיוב" ו- "מכשירי בנק אוטומטיים"** המופעלות בידי חברת שב"א (שירותי בנק אוטומטיים), **מערכת זה"ב** (זיכויים והעברות בזמן אמת) ו**מערכת ה-CLS** (Continuous Linked Settlement)¹.

בין היתר פורסמו הוראות פיקוח למערכות תשלומים מבוקרות בנושאים שונים, בהתבסס על עקרונות ה-PFMI של ה-BIS וקודמו צעדים לשיפור יציבותן ויעילותן של המערכות ובין היתר, בניית בסיס משפטי איתן למערכות ופתיחת מערך התשלומים לנותני שירותי תשלום חוץ-בנקאיים.

מערכות תשלומים מבוקרות בישראל פועלות באופן כללי בזמינות ובאמינות תפעולית גבוהה, שמאפשרת ביצוע עסקות תשלום רציפות במשך. בנק ישראל פועל באופן שוטף לבחינת היבטי יעילות ויציבות נוספים, מעבר לאלה שמוצגים בדוח זה, לקידום ושיפור יעילותן ויציבותן של מערכות תשלומים מבוקרות.

דוח ראשון זה נועד לתת תיאור מקיף של הפיקוח על מערכות התשלומים בישראל בין השנים 2016-2019. הדוח מציג את מטרות הפיקוח ואת גישתו לגבי מערכות תשלומים, את הצעדים העיקריים שננקטו ושמטוכננים במסגרת הפיקוח בהמשך. פרסום הדוח הוא חלק מאחריות בנק ישראל, בהתאם לעקרונות ה-PFMI, למתן גילוי לציבור בדבר יישום הפיקוח על מערכות תשלומים מבוקרות.

מערכות תשלומים הן חלק קריטי מהתשתית הפיננסית במדינה ותפקודן הבטוח והיעיל חיוני לשמירה על היציבות והיעילות של מערך התשלומים ואף לחיוניות היציבות המוניטרית והפיננסית במשק. לפיכך קיימת חשיבות לשמור על יציבותן ויעילותן ולשמור בפרט על האיזון שבין קידום היעילות במערכות לבין השמירה על יציבותן. צורך זה התחזק בשנים האחרונות, לנוכח המשבר הפיננסי והלקחים שנלמדו בעניין מערכות תשלומים ולאור ההתפתחות הטכנולוגית שהביאה עמה שחקנים חדשים, שמשנים את מפת מערך התשלומים. כניסתם של השחקנים החדשים תגביר את התחרות בשוק התשלומים ואלו יובילו לקידום פלטפורמות תשלומים חדשות והתאמה של מערך התשלומים לדרישות המשתנות של השוק.

מערכות תשלומים ברוב העולם כפופות לסמכות הפיקוח על מערכות תשלומים, שנתונה לרוב לבנק המרכזי. בהתאם לכך הוקמה בשנת 2013 יחידה יעודית לפיקוח על מערכות תשלומים באגף מערכות תשלומים שהוקם בבנק ישראל בשנת 2009 (להלן, "יחידת הפיקוח").

¹ להרחבה ראה נספח ד'.

בנק ישראל אימץ בנובמבר 2014 את עקרונות ה-PFMI שנקבעו על ידי ה-BIS² במסגרת ועדת CPSS-IOSCO והחיל אותם על מערכות תשלומים "מבוקרות" ומערכות תשלומים "מבוקרות מיועדות". עקרונות אלה קובעים סטנדרטים לתשתיות שוק פיננסיות בתחומים שונים וביניהם, סיכוני אשראי ונזילות, סיכון עסקי, גישה הוגנת, גישה עקיפה, ניהול כשל, יעילות ואפקטיביות. אימוץ והחלת העקרונות הם חלק ממדיניות הפיקוח על מערכות תשלומים, להוביל שיטות פיקוח בהתאם למקובל בעולם על פי סטנדרטים בין-לאומיים מיטביים (Best Practices). יחידת הפיקוח נדרשת לוודא, בין היתר, שמערכות התשלומים עומדות בעקרונות לתשתיות השוק הפיננסי (להלן, "עקרונות ה-PFMI"). עקרונות ה-PFMI קובעים גם את תחומי האחריות שחלים על המאסדרים בתחום מערכות תשלומים.

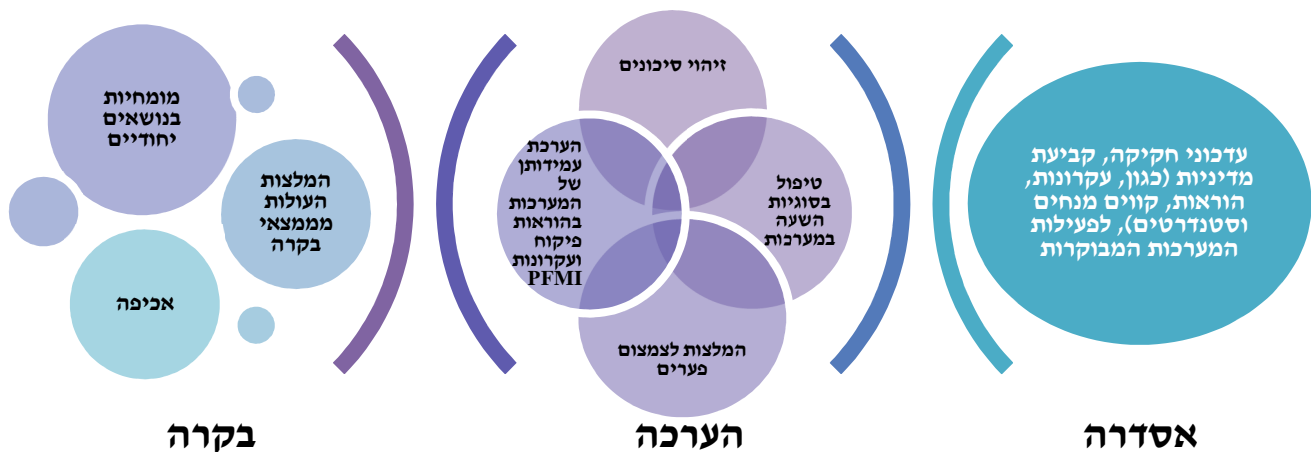
דוח זה מורכב, בהתאם למקובל בעולם, משני פרקים עיקריים: **הפרק הראשון** מציג את המסגרת לביצוע פיקוח על מערכות תשלומים; **הפרק השני** מתמקד בממצאים ובהתפתחויות העיקריות בפיקוח על מערכות תשלומים במהלך השנים שלהן מתייחס הדוח ומציג גם המלצות ושינויים מתוכננים; **בסוף הדוח** מוצגים נספחים שונים שמפרטים, בין היתר, מידע שנוגע למבנה השוק ונתונים על הפעילות בו.

² Bank of International Settlement

2. הפיקוח על מערכות תשלומים בבנק ישראל

2.1. תפקידי הפיקוח

תכלית תפקידה של יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים היא להבטיח את יעילותן ויציבותן של מערכות התשלומים בישראל וזאת באמצעות אסדרה, הערכה ובקרה, כמפורט להלן :

2.1.1. אסדרה

תפקידה הבסיסי והמהותי של יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים, בדומה לפעילותם של גופי פיקוח אחרים, הוא אסדרת פעילותן של המערכות המבוקרות, דהיינו, קביעת עקרונות לפעילות המערכות המבוקרות בנושאים שונים ממין העניין ליציבות וליעילות. הסטנדרטים ייקבעו הן בנושאי **יציבות המערכות**, כגון, המשכיות עסקית, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סייבר, סיכון תפעולי, סיכון משפטי, סופיות התשלומים וסיכון הסליקה והן בנושאי **יעילות המערכות**, כגון, גישה פתוחה, השתתפות ישירה ועקיפה, שקיפות וגילוי לציבור וחדשנות.

האסדרה תבוצע תוך שימוש במגוון **כלים מאסדרים**, הוראות, גילויי דעת בנושאים שונים וסטנדרטים וזאת בהתבסס על העקרונות הבין-לאומיים.

האסדרה כוללת, בין היתר :

- **עדכוני חקיקה** שנוגעים לסמכויות הפיקוח או הבקרה ולחובות מפעילי המערכות המבוקרות ;
- **פרסום הוראות פיקוח** בנושאים שונים למערכות המפוקחות ;
- **פרסום קווים מנחים** למערכות המפוקחות ;
- **התאמת סטנדרטים בין-לאומיים לשוק המקומי** שיחולו על המערכות המפוקחות ;
- **התייעצות עם שחקנים בשוק** לקביעת מדיניות הפיקוח. לשם כך מובילה יחידת הפיקוח ועדות שוק מייעצות בתחומים שונים ובין היתר, ועדת כרטיסי חיוב ועדת ATM (כספומטים).

2.1.2. הערכה

נדבך מהותי נוסף בפעילות יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים הוא הערכת יציבותה ויעילותה של המערכת. הערכה זו מבוצעת לכל מערכת בנפרד ובין היתר, באמצעות **זיהוי הסיכונים במערכת ובחינת הפערים שקיימים לנוכח דרישות האסדרה והעקרונות הבין-לאומיים**. בהתאם לתוצאות ההערכה, מבצעת יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים אלה **פעולות לצמצום פערים** ומפרסמת **דוחות הערכה**, במטרה לחזק את יציבותה ויעילותה של המערכת וכדי לשקף למשתתפים בה ולגורמים נוספים ממין העניין את הסיכונים שטמונים בפעילותה.

2.1.3. בקרה

הערכה לבחינת יציבותה ויעילותה של המערכת ניתן לבצע לרוב על סמך המידע שמתקבל ממפעיל המערכת ומגורמים נוספים שקשורים לפעילותה, בדומה לאסדרה שמתבססת גם על מידע שמתקבל מהגורמים ממין העניין. עם זאת, פעולות ההערכה והאסדרה אינן יכולות להתבצע במקרים מסוימים, תוך התבססות בלעדית על המידע האמור והמפקח נדרש לבחינה מעמיקה. בחינה זו עשויה להתבסס על **ניטור ובקורות המערכות באתר (on-site)** ובגורמים שקשורים אליהן ויכולה להתבסס גם על **בחינה רוחבית**, שמקיפה את הנושא בכמה מערכות תשלומים מבוקרות. ביצוע הבקרה מחייב **התמחות בנושאים יחודיים** ובמיוחד בתחומי **המשכיות עסקית, טכנולוגיות מידע וסייבר, ממשל תאגידי וניתוח מידע**.

פעולת הבקרה תוביל לפרסום המלצות מדיניות בתחום הייחודי, במסגרת אסדרתן של מערכות תשלומים ובהמשך לביצוע פעולות אכיפה ופרסום דוחות, במסגרת ההערכה בתחומים אלה.

2.1.4. דרכים וכלים לפיקוח אפקטיבי על מערכות תשלומים

אסדרה	הערכה	בקרה
פרסום הוראות פיקוח	קבלה ועיבוד של מידע לצרכי הערכה	באתר (on-site)
הטמעת עקרונות בין-לאומיים	דוחות פיקוח תקופתיים	דוח ממצאי בקרה
שינויי חקיקה	דוח הפיקוח לציבור	קבלת ועיבוד מידע
שיתוף פעולה עם רשויות אחרות בארץ ובעולם	דוח הערכה (PFMI)	דיונים ועבודה עם גורמים ממין העניין
ועדות מיעצות (ועדת כרטיסי חיוב, ועדת ATM)	דיונים עם גורמים ממין העניין	
ניירות עמדה	חוות דעת בנושאי השעה	
הוראות למפעילי מערכות	מודל להערכת סיכונים	
	לימוד מבנקים מרכזיים בעולם	

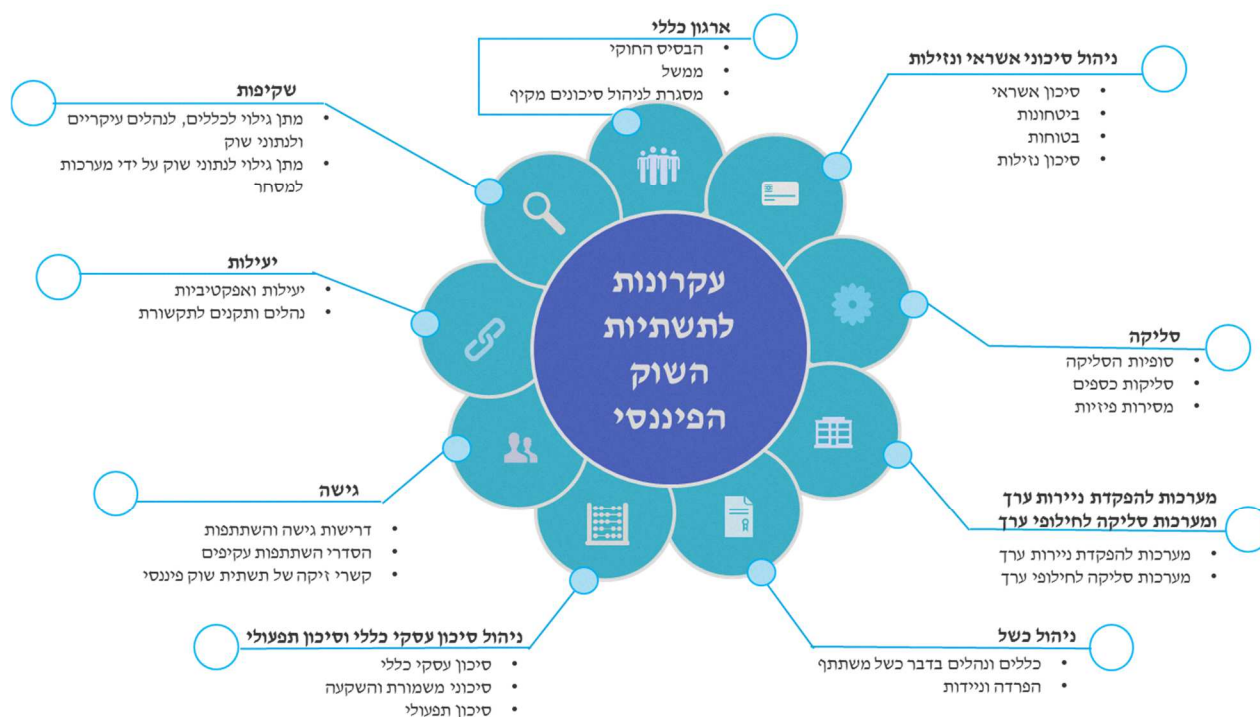
7

2.3. אימוץ ויישום סטנדרטים בין-לאומיים

ה-BIS והועדה הטכנית של הארגון הבינלאומי של הרשויות לניירות ערך (CPSS-IOSCO) פרסמו בחודש אפריל 2012 את דוח העקרונות לתשתיות שפועלות בשוק הפיננסי (Principles for Financial Market Infrastructure, להלן: "דוח העקרונות")⁸. דוח העקרונות קובע 24 עקרונות בין-לאומיים חדשים עבור מערכות תשלומים עם חשיבות מערכתית, מערכות תשלומים (PSs), מערכות להפקדת ניירות ערך (CSD), מערכות לסליקת ניירות ערך (SSSs), צדדים נגדיים מרכזיים (CCPs) ומערכות למסחר (TRs).

העקרונות שקבועים בו איחדו, הרחיבו וחזקו את 10 עקרונות הליבה (Core Principles) שיושמו על מערכות תשלומים בעבר.

עקרונות לתשתיות השוק הפיננסי-PFMI

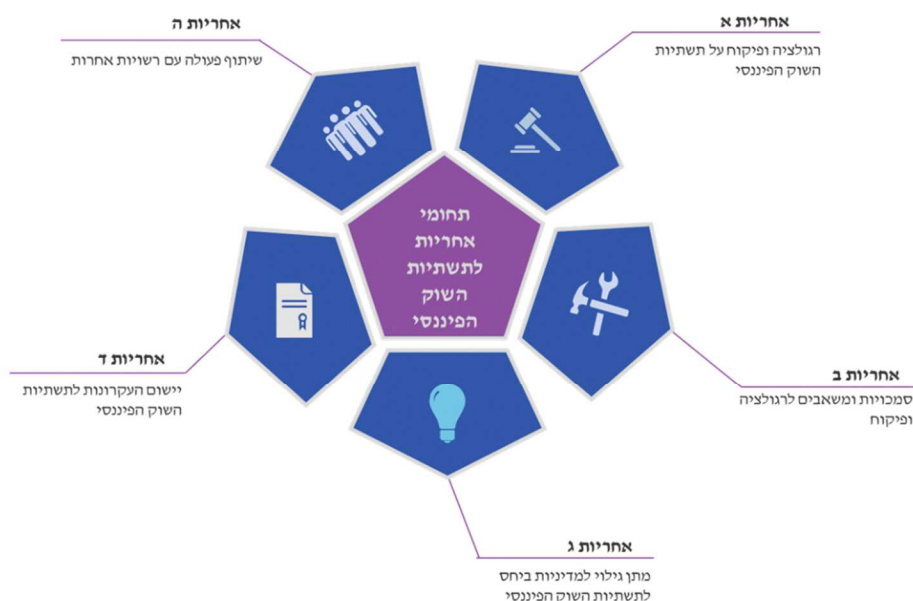

בנק ישראל אימצה את עקרונות ה-PFMI והחיל אותם על מערכות תשלומים "מבוקרות" ועל מערכות תשלומים "מבוקרות מיועדות"⁹. אימוץ והחלת העקרונות הם חלק ממדיניות הפיקוח על מערכות תשלומים, להוביל כמקובל בעולם שיטות פיקוח על פי סטנדרטים בין-לאומיים מיטביים (Best Practice).

⁸ <http://www.bis.org/publ/cpss101a.pdf>

⁹ <http://www.boi.org.il/he/PaymentSystem/LawsAndRegulations/Announcements%20Document%20העקרונות%20לתשתיות%20השוק%20הפיננסי%20על%20יד%20בנק%20ישראל.pdf>

חמשת תחומי האחריות של הבנק המרכזי בהקשר לפיקוח על תשתיות שוק פיננסי

דוח העקרונות מפרט את חמשת תחומי האחריות (Responsibilities) שקובעים את אחריות הגופים המפקחים (הבנק המרכזי, המפקחים על השוק הפיננסי ורשויות פיקוח אחרות), בבואם ליישם את העקרונות בכל הנוגע לאסדרה, לפיקוח ולבקרה על תשתיות השוק הפיננסי.

ה-BIS והוועדה הטכנית של הארגון הבין-לאומי של הרשויות לניירות ערך (CPSS-IOSCO), פרסמו בחודש דצמבר 2012 דוח שגובש גם בעניין העקרונות לתשתיות השוק הפיננסי (PFMI). הדוח מכיל את מסגרת הגילוי לתשתיות השוק הפיננסי ("מסגרת הגילוי"), את המתודולוגיה להערכת עמידתן של תשתיות השוק הפיננסי בעקרונות ואת עמידתן של הרשויות בתחומי אחריות (Disclosure Framework and Assessment Methodology ; "מתודולוגיית הערכה")¹⁰. מטרת הדוח לקדם את העמידה בעקרונות ובתחומי האחריות שמפורטים בדוח. מתודולוגיית ההערכה משמשת כבסיס לבחינת עמידת המערכות המפוקחות ב-24 העקרונות.

המאסדרים נדרשים, כחלק מתחומי אחריותם, לאמץ את העקרונות החדשים בדברי החקיקה ממין העניין לגבי הכללים והנהלים והבנקים המרכזיים נדרשים להתחיל ליישם את העקרונות החדשים מוקדם ככל האפשר ולפרסם, בין היתר, את ממצאי הבחינה וההמלצות לתיקון, ככל שישנן.

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים עוקבת אחר השינויים והעדכונים בסטנדרטים הבין-לאומיים המקובלים ובוחרת את הצורך בהטמעתם ואת אופן יישומם במערכות התשלומים בישראל.

¹⁰ <http://www.bis.org/publ/cpss106.pdf>

2.4. תחומי האחריות של יחידת הפיקוח בהתאם לעקרונות

עקרונות ה-PFMI שפורסמו בסוף 2012 והחליפו את 10 עקרונות הליבה (Core Principles), שינו את גישת הפיקוח שהייתה קיימת עד אז. על פי הגישה החדשה הורחבו תחומי האחריות של פיקוח אפקטיבי על מערכות תשלומים והן לא מתייחסות עוד באופן צר למערכות תשלומים, אלא לתשתיות השוק הפיננסי בכללן, לרבות המשתתפים בהם (ישירים ועקיפים). יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים תרחיב ותעמיק לכן את פעילותה שלהלן, בהתאם לסטנדרטים החדשים ולמקובל בעולם:

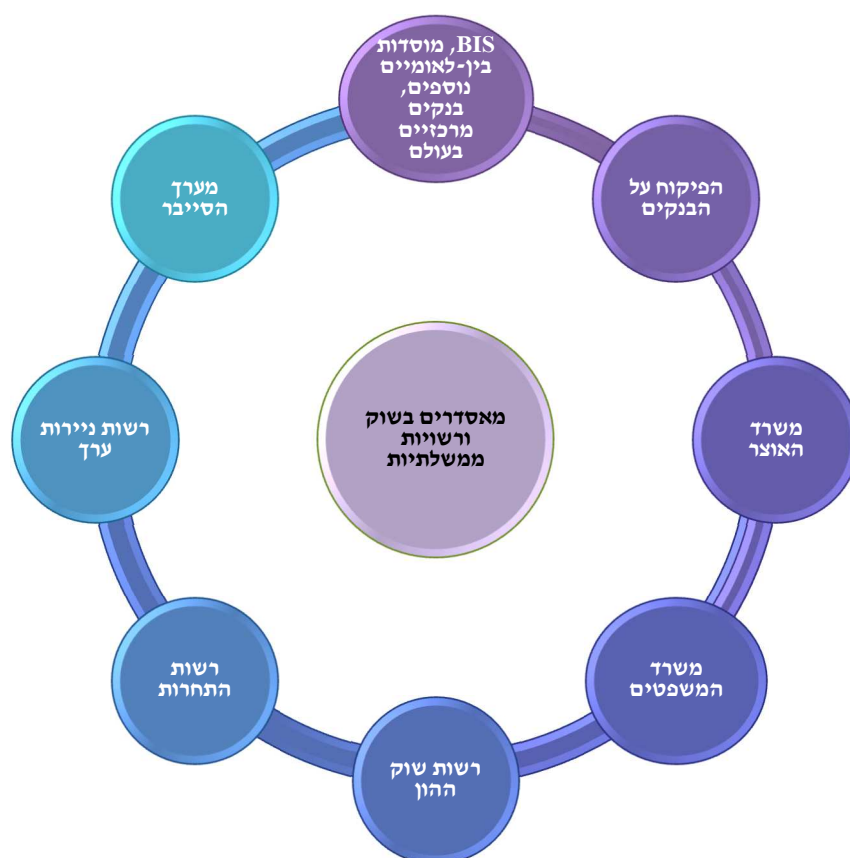

2.5. שיתופי פעולה עם גופים אחרים

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים פועלת בשיתוף פעולה עם רשויות פיקוח אחרות ועם גופים שונים שיש להם נגיעה לפעילותן של מערכות תשלומים מבוקרות, בין היתר, רשויות בתוך בנק ישראל כדוגמת הפיקוח על הבנקים, רשויות בישראל כדגומת רשות ניירות ערך, רשות התחרות, משרד האוצר, משרד המשפטים ורשות שוק ההון וכן גופים מחוץ לישראל כדוגמת הקבוצה הבינלאומית לפיקוח על ה-CLS.

שיתופי פעולה, כאמור, הם נדבך מרכזי, הן בתחום האסדרה והן בתחומי ההערכה והבקרה. היחידה לפיקוח על מערכות תשלומים מקבלת גם מידע ולומדת אודות יישום הסטנדרטים השונים על תשתיות השוק השונות מגופים בין-לאומיים שונים וממאסדרים מקבילים בעולם.

יחידת הפיקוח מקיימת קשר שוטף עם מפעילי המערכות והשחקנים השונים שמחזיקים בידע ובמומחיות שנחוצים ליישום הסטנדרטים והעקרונות בהתאם לצרכי השוק המקומי, כדי לקבוע עקרונות בתחומים שונים ולבצע הערכה של הפערים שקיימים בתשתיות השונות.

2.5.1. שיתוף הפעולה עם הפיקוח על הבנקים

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים פועלת בשיתוף פעולה עם הפיקוח על הבנקים.

מטרת יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים היא הבטחת היעילות והיציבות של מערך התשלומים בישראל, תוך זיהוי הסיכונים במערכות, בעוד שמטרת הפיקוח על הבנקים מתמקדת בהבטחת יציבות התאגידים הבנקאים וחברות כרטיסי האשראי מהיבט ההגנה על כספי המפקידים, בשמירה על הניהול התקין וההמשכיות העסקית של התאגידים הבנקאים ובשמירת ההגיונות ביחסים העסקיים בין הבנקים ללקוחותיהם.

בהתאם למקובל בבנקים מרכזיים אחרים, נשמרת הפרדה מלאה בין הפיקוח על הבנקים לבין הפיקוח על מערכות תשלומים, בכל הנוגע לפיקוח על המערכת ועל המשתתפים בה וזאת כדי למנוע מצב של ניגוד עניינים.

יחד עם זאת, ישנם מספר נושאים הקשורים לפיקוח על חברות מס"ב ושב"א הנמצאים בטיפול משותף בשל המבנה התאגידי של החברות ומכיוון שחלק מהמשתתפים במערכות התשלומים מפוקחים על ידי הפיקוח על הבנקים (לדוגמא סוגיות של מבנה ממשל תאגידי וקידום תחרות בשוק כרטיסי החיוב (EMV)).

מלבד שיתוף הפעולה עם הפיקוח על הבנקים, כמי שאמון על התאגידים הבנקאים שמשתתפים במערכות תשלומים, התקיים בשנים האחרונות שיתוף פעולה נוסף עם הפיקוח על הבנקים, מכוח תפקידו כמפקח על חברות מס"ב ושב"א (שמפעילות מערכות תשלומים) ומכוח היותן מוגדרות בחוק הבנקאות (רישוי) כ"חברת שירותים משותפת" שמוחזקת על ידי תאגידים בנקאים.

מזכר הבנות שחובר, מסדיר את שיתוף הפעולה ואת שיתוף הידע בין גופי הפיקוח הנ"ל ומגדיר גם תחומי אחריות שונים, כדי למנוע כפילות וסתירות בפעולות הפיקוח. בהקשר זה הוסכם שהפיקוח על הבנקים אחראי על תחומי אבטחת מידע, המשכיות עסקית, סייבר וממשל תאגידי ויחידת הפיקוח על מערכות תשלומים פועלת, בין היתר, בנושא הסיכון המשפטי, יעילות המערכות, גישה למערכות, פרסום הוראות פיקוח וטיפול בנושא הקשר בין חברת מס"ב ושב"א.

במסגרת החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה) תשע"ז-2017 (להלן - "חוק שטרונים")¹¹, נקבע איסור על שליטה במפעיל של מערכת ממשק (מערכת אשראית שמופעלת על ידי שב"א) או על החזקה שעולה על 10% מסוג מסוים של אמצעי שליטה בו. כתוצאה מהחוק, הונפקה חברת שב"א וכלל אחזקות הבנקים בחברה ירדו מתחת ל-50%. בשל כך, בחודש מאי 2019, ביטל הנגיד את רישיון התאגיד הבנקאי, מסוג חברת שירותים משותפת, של שב"א. בהתאם לחוק הבנקאות (רישוי), תשמ"א 1981, במסגרת ביטול הרישיון, קבע הפיקוח על הבנקים אלו הוראות ניהול בנקאי תקין ימשיכו לחול על החברה למשך שלוש שנים מיום הביטול. הפיקוח על הבנקים יחדל מפיקוח כלשהו על החברה בתום שלוש השנים (05.06.22) לכל המאוחר. מנקודת זמן זו יותר הפיקוח על שב"א בידי יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים.

¹¹ <https://main.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Laws/Pages/LawPrimary.aspx?t=lawlaws&st=lawlaws&lawitemid=2013655>

2.5.2. שיתוף פעולה עם גופים בין-לאומיים

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים מקיימת קשרי עבודה שוטפים עם גורמים מקבילים בבנקים מרכזיים שונים בעולם ושואפת אף לחזק ולקדם את קשריה עם גופים בין-לאומיים מרכזיים וביניהם ה-Bank for International Settlements (ועדת ה-CPMI), הבנק המרכזי האירופי (ECB), בנקים מרכזיים נוספים בעולם, מומחי הבנק העולמי וקרן המטבע הבין-לאומית (IMF), שלוקחים חלק בקביעת העקרונות והסטנדרטים בתחום תשתיות השוק הפיננסי בכלל ובתחום יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים בפרט.

2.5.3. מזכר הבנות עם הרשות לניירות ערך

מסלקות הבורסה, שמפוקחות, על פי חוק ניירות ערך, התשכ"ח – 1968¹², על ידי רשות ניירות ערך, לא נתונות, על פי חוק מערכות תשלומים¹³, לסמכות נגיד הבנק להכריז עליהן כעל מערכות תשלומים מבוקרות, אך כדי לשמור על תיאום בפיקוח על תשתיות שוק פיננסי מרכזיות במשק, תוקן חוק ני"ע כך, שעל מסלקות הבורסה יחולו חובות דומות שחלות על מפעילי מערכות תשלומים מבוקרות, כאמור בסעיף 8 לחוק מערכות תשלומים, תוך שמירת סמכות הפיקוח ליציבות ויעילות מסלקות הבורסה בידי רשות ני"ע. לתיאום ושיתוף במידע בכל הקשור לפעילותן של מסלקות הבורסה לני"ע, נחתם בין בנק ישראל לבין רשות ני"ע (להלן: "הרשויות") מזכר הבנות שמטרתו הן קידום פיקוח יעיל, הוגן, אחיד ומתואם, לחיזוק יציבותן ויעילותן של מערכות התשלומים בישראל ולהבהרת תחומי האחריות של רשות ני"ע ושל הפיקוח על מערכות תשלומים בבנק ישראל.

2.5.4. רשות התחרות

חברות שב"א ומס"ב, שמפעילות את מערכות התשלומים הקמעונאיות, מוגדרות על ידי רשות התחרות כשיתופי פעולה בין מתחרים שעולים לכדי הסדרים כובלים. משכך, פעילותן כפופה לפטור בתנאים של הממונה על התחרות. הסדרי הפטור בתנאים שניתנו לכל חברה בנפרד, הם לתקופה מוגבלת שמתחדשת מפעם לפעם. רשות התחרות ויחידת הפיקוח על מערכות תשלומים מקיימות קשרי עבודה ופגישות תקופתיות, שבהם עולים לדיון נושאים שונים שקשורים לתחרות ולהשפעתם על התחרות בשוק אמצעי התשלום ומערכות התשלומים.

2.5.5. פיקוח משותף על מערכת ה-CLS

הנגיד הכריז, בהתאם לסמכותו שבחוק מערכות תשלומים לגבי מערכות כאלה, שנמצאות, כולן או חלקן, מחוץ לישראל, על מערכת ה-CLS שפועלת מחוץ לישראל, אך עם פעילות גם בישראל, כעל מערכת "מבוקרת מיועדת". מערכת ה-CLS סולקת את המטבע הישראלי כנגד מטבעות זרים שנסלקים ב-CLS והיא חלק בלתי נפרד ממערך התשלומים בישראל,

עם הצטרפות השקל ל-CLS בשנת 2018, הצטרף בנק ישראל לקבוצת הפיקוח הבינלאומית (Oversight Committee) על מערכת ה-CLS, שבה חברים 18 נציגים מכל הבנקים המרכזיים

¹² כולל השינוי לחוק ניירות ערך שבוצע בחוק מערכות תשלומים, ראו סעיף 24 לחוק מערכות תשלומים.
¹³ סעיף 2 לחוק מערכות תשלומים.

שמקושרים ל-CLS ושמנוהגת הבנק הפדרלי של ארה"ב, שמפרסם מעת לעת דוח הערכה על עמידת ה-CLS בעקרונות הבין-לאומיים.

בשל היות מערכת ה-CLS מפותחת באופן אפקטיבי על ידי גורם אחר והעובדה שבגוף הפיקוח יש נציג של בנק ישראל, פטר הנגיד את מערכת ה-CLS מעמידה בסעיפי חוק מערכות תשלומים, פרט להגנת הסופיות שניתנת לה כמערכת "מבוקרת מיועדת".

2.5.6. שיתוף פעולה עם מערך הסייבר

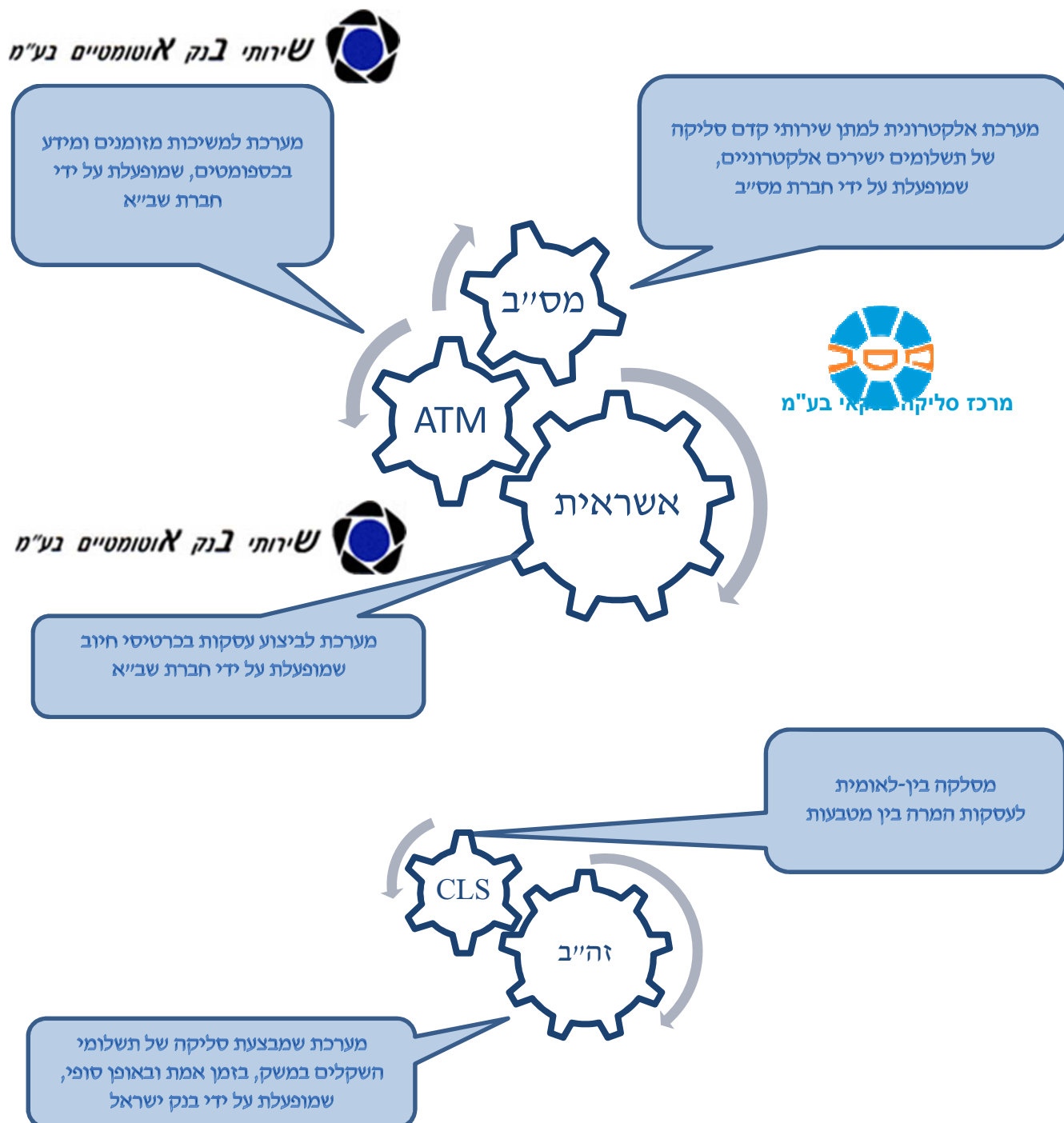
אגף תשתית מדינה קריטית (תמ"ק) במערך הסייבר הלאומי מנחה, בהתאם לחוק להסדרת הביטחון בגופים ציבוריים התשנ"ח 1998, גופים שמוכרזים כ"מערכת ממוחשבת חיונית" בהיבטי הגנת סייבר.

ועדת ההיגוי להגנה על מערכות ממוחשבות חיוניות, החליטה ב-10 בנובמבר 2019 להכריז על מערכות התשלומים שמופעלות על ידי חברת שב"א ומס"ב כתמ"ק, שבעקבותיה יתחיל תהליך הכנסתן של חברות מס"ב ושב"א, שמוגדרות כיום כמונחות מרצון, לרשימה שבתוספת לחוק, שבסופו, הן יונחו באופן ישיר על ידי מערך הסייבר הלאומי.

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים בבנק ישראל ומערך הסייבר החלו בשיתוף פעולה בהיבטי הסייבר, מתוך מטרה משותפת לחזק את עמידות מערכות התשלומים שמופעלות על ידי שב"א ומס"ב מפני איומי סייבר ולשפר את אופן ההיערכות וההתמודדות שלהן מפני תקיפות סייבר.

3. שמירה על יציבותן ויעילותן של מערכות תשלומים מבוקרות

3.1. מערכות תשלומים מבוקרות ומבוקרות מיועדות¹⁴

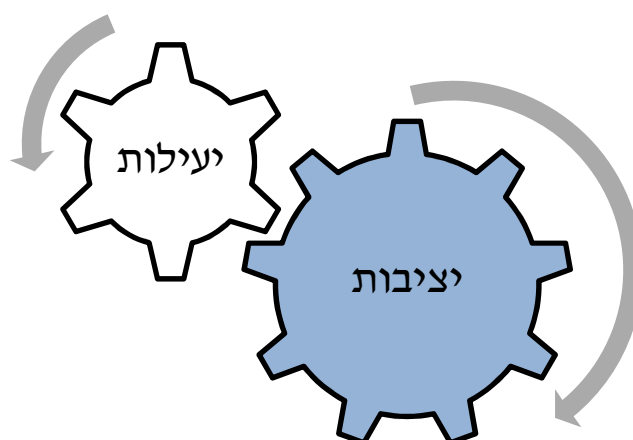

¹⁴ ראו נספח ג' ו-ד' בדבר תיאור המערכות והיקפי פעילות.

בסעיף זה יתוארו הפעולות שבוצעו לשם שמירה הן על **יציבות** והן על **יעילות** של המערכות המבוקרות. יש לציין שפעולות מסוימות עשויות לחלוש על היבטי יציבות ויעילות כאחד, אך לצורכי דוח זה הן הוצגו במסגרת כל אחד מהסיווגים בנפרד (יציבות או יעילות).

הערכה שבוצעה על מערכות מס"ב וזה"ב **בהתאם לעקרונות ה-PFMI**, בוחנת את עמידתן של המערכות **בכל** עקרונות ה-PFMI ממין העניין וכוללת היבטי יציבות ויעילות כאחד.

3.2. יציבות מערכות תשלומים

מערכת התשלומים והמשתתפים בה, נדרשים לנהל את הסיכונים¹⁵ שנובעים מפעילות המערכת לשם שמירה על יציבותה. להלן דוגמאות לסיכונים אליהם חשופים המערכת והמשתתפים בה.

¹⁵ להרחבה בנושא סיכונים - ראו נספח ב', סיכונים הכרוכים בפעילותן של מערכות התשלומים.

3.2.1. הוראות למערכות תשלומים מבוקרות

במטרה לחזק את עמידת המערכות בסטנדרטים הבין-לאומיים ולהבטיח את פעילותן התקינה, החלה יחידת הפיקוח משנת 2015 בכתבתן של הוראות למערכות תשלומים מבוקרות, שמבוססות, בין היתר, על עקרונות ה-PFMI. **ערכה ראשונה** של הוראות פורסמה¹⁶ בחודש דצמבר 2016 וכללה את חמש ההוראות הבאות:

הוראה מס' 1	• החלת עקרונות ה-PFMI על המערכות
הוראה מס' 2	• מידע ודיווח
הוראה מס' 3	• מידע ודיווח במצב חירום
הוראה מס' 4	• הבסיס המשפטי
הוראה מס' 5	• סופיות הסליקה ונקודת האל-חזור

בחודש אפריל, 2018 פורסמה **ערכה שנייה** של הוראות שכללה את ההוראות הבאות:

הוראה מס' 6	• מסגרת לניהול סיכונים מקיף
הוראה מס' 7	• כללים ונהלים לניהול כשל משותף
הוראה מס' 8	• יעילות ותוצאות
הוראה מס' 9	• נהלים ותקנים לתקשורת
הוראה מס' 12	• סליקת כספים
הוראה מס' 13	• גילוי לכללים, לנהלים עיקריים ולנתוני שוק
הוראה מס' 14	• סיכוני משמורת והשקעה

בחודש ספטמבר, 2019 פורסמה **ערכה שלישית** של הוראות שכללה את ההוראות הבאות:

הוראה מס' 10	• דרישות גישה והשתתפות
הוראה מס' 11	• הסדרי השתתפות עקיפים
הוראה מס' 15	• סיכון אשראי
הוראה מס' 16	• ביטחונות
הוראה מס' 17	• ממשל תאגידי
הוראה מס' 19	• סיכון עסקי כללי
הוראה מס' 20	• סיכון נזילות

יחידת הפיקוח שוקדת בימים אלה על פרסום הוראות נוספות בנושאים שונים וביניהם סיכון תפעולי וסיכון סייבר. יחידת הפיקוח תפעל באופן שוטף הן לעדכון הוראות הפיקוח הקיימות והן לכתבת הוראות פיקוח חדשות, הכול בהתאם לסטנדרטים בין-לאומיים ובהתאם לצרכי השוק הישראלי.

¹⁶ http://www.boi.org.il/he/PaymentSystem/Pages/oversight_matash.aspx

3.2.2. חוק מערכות תשלומים

חוק מערכות תשלומים הקיים נחקק בשנת 2008, בהתבסס על ההמלצות, הסטנדרטים ומבנה השוק שהיו קיימים בישראל ערב החוק. החוק נועד להסדיר את פעילות מערכות התשלומים בישראל ולמזער את הסיכונים שכרוכים בהן ומסמך את בנק ישראל להכריז על מערכות תשלומים כעל מערכות מבוקרות, להתקין תקנות למערכות המוכרזות ככאלה ולפקח עליהן. הוא קובע באילו תנאים תהיה מערכת תשלומים כפופה לסמכות הפיקוח, אילו חובות חלות על מפעיל של מערכת הכפופה לפיקוח ומהם כלי הפיקוח שעומדים לרשות הבנק. מאז חקיקת חוק מערכות תשלומים בוצעו בחוק במהלך השנים כמה תיקונים, בהתאם לצרכי השעה שהיו בשוק.

בנק ישראל נמצא בתהליך של תיקון נרחב לחוק הקיים, כך שישקף את ההתפתחויות בסטנדרטים הבין-לאומיים ואת התפתחות השנים האחרונות באמצעים טכנולוגיים שמשפיעים על עולם מערכות התשלומים. החוק המעודכן יותאם, בהתאם למקובל בעולם, גם לשם פיקוח על כלל התשתיות הפיננסיות בשוק (FMI) וביניהן מערכות תשלומים שפעילותן מהותית ליציבות המוניטרית והפיננסית בישראל ושיש חשש שליקויים בתקינותן, יעילותן או אמינותן, יפגעו במערך התשלומים במשק ושלסופיות התשלומים שמועברים בהן יש חשיבות להגנה עליהן מפני פשיטת רגל.

3.2.3. חוק לאסדרת שירותי תשלום

טיוטת תזכיר חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים) (תיקון מס'...) (מתן שירותי תשלום), התשע"ח-2018- רישוי הוא דרישה מקדמית להשתתפות ישירה במערכות תשלומים. כחלק מתפקידה להבטחת יציבות מערכות התשלומים, מקדמת יחידת הפיקוח, יחד עם משרדי המשפטים והאוצר את גיבוש החוק הנוגע לרישוי, כדי להבטיח שהרישיון יאפשר לחבר גופים אלה למערכות תשלומים, מבלי לסכן את יציבותן. תנאי הרישיון המוצעים כוללים, בין היתר, היבטי אבטחת מידע, המשכיות עסקית, ניהול סיכונים. בכך, יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים מאפשרת את קידום התחרות בתחום שירותי התשלום, תוך שמירה על יציבות המערכות.

3.2.4. בחינת הבסיס המשפטי של המערכות

יצירת בסיס משפטי איתן והולם לפעילותן של המערכות הוא קריטי לפעולה תקינה וסדורה של המערכת. הדבר נועד לגיבוש מסגרת משפטית איתנה והולמת, שתבטיח את יציבותן, יעילותן ותפקודן התקין של מערכות התשלומים המבוקרות ובכלל זה את המשך הפעלת המערכות גם במצבי חירום.

זיכויים וחובים - מס"ב

• מערכת החובים, זיכויים והעברות התשלומים שמופעלת על ידי מס"ב, השלימה את כתיבת כללי המערכת ואלה נכנסו לתוקף במהלך שנת 2018. תהליך זה כלל גיבוש טיוטת כללים, העברת הטיוטה להתייחסות המשתתפים, ביצוע דיונים ותיקונים נדרשים ולבסוף החתמת המשתתפים על כללי המערכת.

כרטיסי חוב - אשראית

• מערכת השירותים בכרטיסי חוב שמופעלת על ידי שב"א, השלימה את כתיבת כללי המערכת ואלה נכנסו לתוקף במהלך שנת 2018. תהליך זה כלל גיבוש טיוטת כללים, העברת הטיוטה להתייחסות המשתתפים, ביצוע דיונים ותיקונים נדרשים ולבסוף החתמת המשתתפים על כללי המערכת.

משיכת מזומנים בכספומטים - ATM

• מערכת מכשירי הבנק האוטומטיים שמופעלת על ידי שב"א, נמצאת בשלבים הסופיים של גיבוש טיוטת הכללים. יחידת הפיקוח מלווה את התהליך לאישור כללי מערכת מכשירי הבנק האוטומטיים ואת כניסתם לתוקף.

3.2.5. בחינת הכרזה על מערכות תשלומים במשק

יחידת הפיקוח בוחנת באופן יזום את פעילותן של מערכות התשלומים שפועלות בישראל. היא בוחנת במסגרת זו את פעילות המערכת וגם שיקולים שונים, כדי לקבוע אם מערכת תשלומים עומדת בתנאי חוק מערכות תשלומים, לשם הכרזתה כמערכת מבוקרת או לא.

הנגיד רשאי, בהתאם לסעיף 2 בחוק מערכות תשלומים, להכריז על מערכת תשלומים כ"מבוקרת", בהתקיים שני תנאים שמפורטים בחוק. סעיף 4 לחוק מערכות תשלומים מציין גם שיקולים נוספים שבהם רשאי הנגיד להתחשב בבואו להכריז על מערכת תשלומים כ"מבוקרת" או כ"מבוקרת מיועדת".

שיקולים נוספים שנלקחים בחשבון כוללים את משמעותו של כשל במערכת עבור הציבור, את טובת הציבור ואת האינטרס הציבורי, את קיומו והיקפו של פיקוח על המערכת על ידי מאסדר אחר ועוד. בחינה להכרזה על מערכת תשלומים בישראל כעל מערכת מבוקרת התקיימה במהלך שנת 2019 והוחלט שזו לא תוכרז.

3.2.6 הערכה בהתאם לעקרונות ה-PFMI

ה-CPSS פרסמה בינואר 2001 את עקרונות הליבה עבור מערכות תשלומים עם חשיבות מערכתית (CPSIPS), שקבעו 10 עקרונות שנוגעים לבטיחות וליעילות של המבנה והתפעול של מערכות תשלומים עם חשיבות מערכתית. בשלב מאוחר יותר, באפריל 2012, כפי שהוצג בדוח זה, פרסם ה-BIS את דוח העקרונות לתשתיות שפועלות בשוק הפיננסי ("Principles for Financial Market Infrastructure", להלן: "העקרונות החדשים"). הדוח קובע 24 עקרונות בין-לאומיים שיחולו על כלל התשתיות הפיננסיות וביניהן מערכות תשלומים (Payment Systems). עקרונות אלה איחדו, הרחיבו וחיזקו את העקרונות הקודמים.

בנק ישראל, כחלק מתפקידו לפקח על מערכות תשלומים, החליט באוקטובר 2014 לאמץ ולהחיל את העקרונות החדשים על מערכות תשלומים שהוכרו בהתאם לחוק מערכות תשלומים התשס"ח-2008, כמערכות תשלומים "מבוקרות" ו"מבוקרות מיועדות", במטרה להבטיח את יעילותן ויציבותן.

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים ביצעה במהלך השנים 2018-2019 לראשונה הערכה מקיפה על עמידתן של מערכות "חיובים, זיכויים והעברות תשלומים" ושל מערכת זה"ב בעקרונות ה-PFMI. הערכה זו בוצעה בהתאם לגישה ולשיטת המדידה שנקבעו במסגרת הגילוי ומתודולוגיית הערכה של ה-BIS לבחינת עמידתן של תשתיות השוק הפיננסי בעקרונות הנ"ל. שינויים והתפתחויות שבוצעו במערכת לאחר סיום ההערכה של כל עיקרון (בהתאם ללוח הזמנים שנקבע), לא נלקחו בחשבון בתוצאות ההערכה.

3.2.6.1 מערכת "חיובים, זיכויים והעברות תשלומים"

תוצאות ההערכה מעידות על כך שמערכת מס"ב נמצאת בתחילתו של תהליך לעמידה בעקרונות ה-PFMI ויש פערים לא מבוטלים בין תוצאות ההערכה לדרישות המתודולוגיה.

נכון למועד ביצוע ההערכה, הפערים המהותיים כוללים, בין היתר, סיום כניסתם לתוקף של כללי המערכת וחתימת המשתתפים הישירים בסליקה על הסכם שלפיו הם כפופים לכללי המערכת, השלמת סליקת הוראות התשלום שעוברות במערכת עד סוף יום הערך, בחינת הכרזה על מס"ב כעל מערכת תשלומים מבוקרת מיועדת לשם קבלת הגנה חוקית לסופיות התשלום, סיום הצעדים שנחוצים למתן גישה ישירה ועקיפה לשחקנים חדשים, פיתוח מנגנונים לניהול סיכונים אשראי ונזילות של המשתתפים במערכת, לרבות קביעת האופן שבו ינוהל הסדר הכשל במערכת, ניהול ביטחונות, וכדומה.

הערכה זו מהווה שלב ראשוני בתהליך הקידום של מס"ב לעמידה מלאה בכלל העקרונות ממין העניין. שלב מיפוי הפערים הסתיים והתחיל תהליך מקיף, שבמסגרתו ייקבעו הצעדים הנחוצים לצמצום הפערים ולוחות זמנים ברורים לביצועם.

שלב יישום ההמלצות וצמצום הפערים הוא תהליך חשוב וקריטי לשיפור יציבותה ויעילותה של מס"ב. אנו מעריכים שתהליך זה יתפרס על פני כמה שנים שבהם ינקטו צעדים שונים, כדי לשפר באופן ניכר את עמידת המערכת בעקרונות.

3.2.6.2. מערכת זה"ב

תוצאות ההערכה מראים שיש עקרונות שמערכת זה"ב כבר עומדת בהם באופן מלא (סיכון אשכנאי, ביטחונות, סליקות כספים, סיכון עסקי כללי, סיכונים משמורת והשקעה, יעילות ואפקטיביות, נהלים ותקנים לתקשורת), אם כי גם בעקרונות אלה מוצעים המלצות וצעדים נוספים לשיפור.

מפעיל המערכת נדרש עדיין לבצע פעולות נוספות שונות שנוגעות לשאר העקרונות שהוערכו, לפני שניתן יהיה לקבוע שמערכת זה"ב עומדת באופן מלא בעקרונות ה-PFMI. נכון למועד ביצוע ההערכה, הפערים שזוהו מתייחסים למגוון נושאים ובין היתר, סופיות ונקודת האל חזור, תכנית המשכיות עסקית כוללת, כשל משתתף, הגדרות לניהול הסיכונים, פרסום מידע לציבור וגישה למערכת.

הערכה זו מהווה שלב חשוב ומשמעותי בתהליך קידומה של מערכת זה"ב לעמידה מלאה בכלל העקרונות ממין העניין. לאחר סיום שלב זה, יבוצע תהליך מקיף שבמסגרתו יקבעו על ידי מפעיל המערכת הצעדים שנדרשים ליישום ההמלצות וצמצום הפערים שזוהו ולוחות הזמנים הברורים לביצועם.

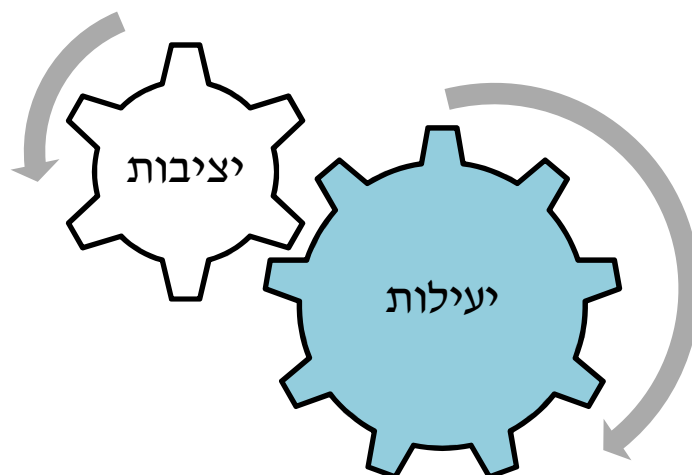
יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים תבחן ביצוע תהליך בקרה על סוגיות או עקרונות שבהם נחוצה בחינה מעמיקה יותר, שכן דוח זה מציג ממצאי הערכה שמבוססים על תשובות ומסמכים שהתקבלו ולא על בקרת אתר (on-site).

שלב יישום ההמלצות וצמצום הפערים הוא תהליך חשוב וקריטי לשיפור יציבותה ויעילותה של זה"ב. אנו מעריכים שתהליך זה יתפרס על פני כמה שנים שבהם ינקטו צעדים שונים, כדי לשפר באופן ניכר את עמידת המערכת בעקרונות.

3.2.6.3. מערכות נוספות

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים תבצע בהמשך הערכה גם למערכות תשלומים שמופעלות על ידי חברת שב"א, בדומה להערכה שבוצעה למערכת "חיובים", זיכויים והעברות תשלומים" ולמערכת זה"ב. ההתאמות שנחוצות לסגירת הפערים מול העקרונות, ייבחנו בהתאם לתוצאות ההערכה.

3.3. יעילות מערכות תשלומים

תשתית שוק פיננסית נדרשת לפעול ביעילות ובאפקטיביות, בין היתר, לשם עמידה בצרכי השוק, מתן גישה הוגנת ופתוחה לשחקנים שונים וקידום החדשנות. להלן דוגמאות לצעדים שנחוצים לקידום היעילות:

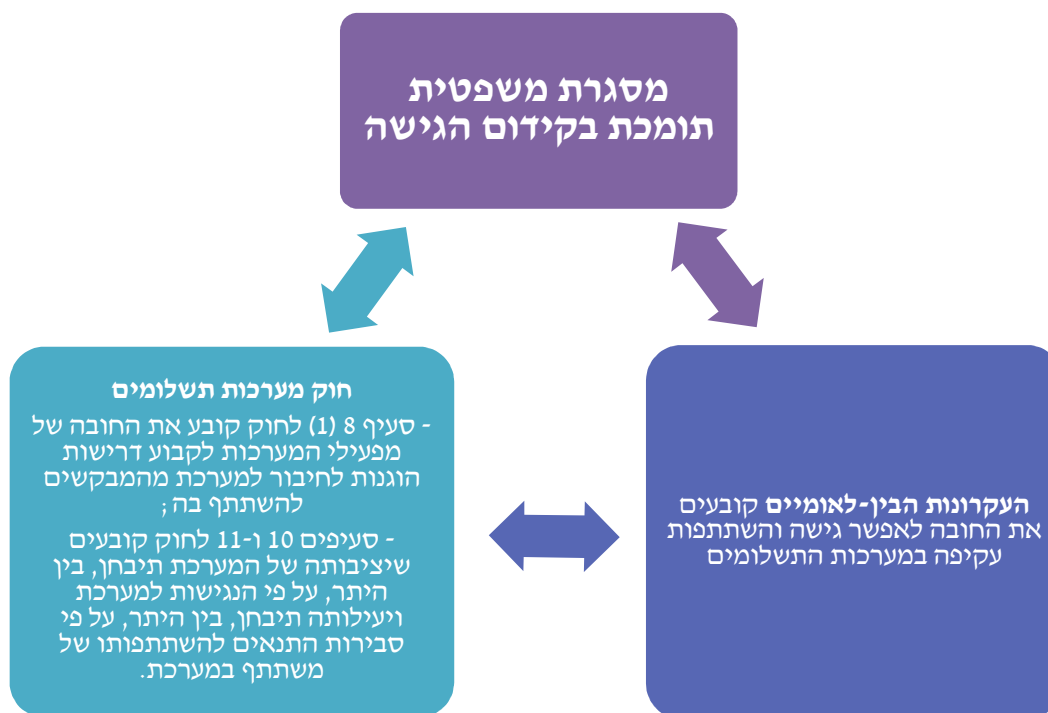
3.3.1. קידום תחרות במערך התשלומים

שוק התשלומים בישראל עובר בשנים האחרונות תהליך של חדשנות, בהתאם למגמה העולמית, להתפתחות הטכנולוגיה ולשינויי אסדרה וחקיקה, שמתבטא בהיצע מגוון של אמצעי תשלום מתקדמים ופלטפורמות שמאפשרות לספק שירותי תשלום מהירים ויעילים.

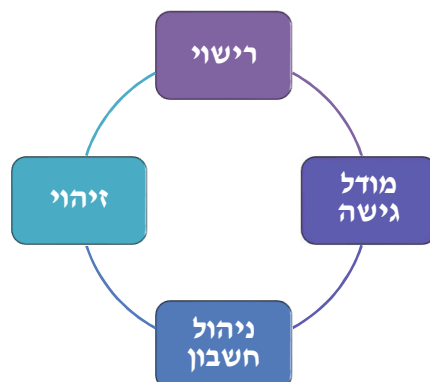
שינויים אלה מובילים למעורבות הולכת וגדלה של גופים חוץ-בנקאיים במתן שירותי התשלום (להלן: "נותני שירותי תשלום חוץ-בנקאיים").

בנק ישראל מקדם ותומך בפתיחת מערכות תשלומים למשתתפים חדשים ולקידום התחרות במערך התשלומים בישראל, בהתאם לעקרונות ה-PFMI. תמיכה זו עולה בקנה אחד עם המלצות הוועדה להגברת התחרות בשירותים בנקאיים ופיננסים נפוצים ("ועדת שטרומ"). סוגי ההשתתפות והמודלים לגישה במערכת מס"ב הוגדרו בהתאם והפיקוח על מערכות תשלומים פועל בימים אלה להגדרת סוגי ההשתתפות ומודלים לגישה גם במערכות האשראית וה-ATM.

3.3.1.1. מהי המסגרת המשפטית התומכת בקידום הגישה?

3.3.1.2. מהם הצרכים של נותני שירותי התשלום?

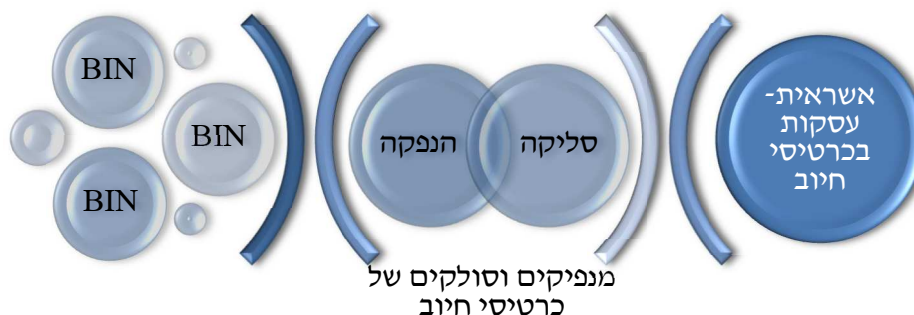

רישוי	ניהול חשבון	זיהוי נותני שירותי התשלום	מודל גישה
מהות הצורך גישה בטוחה ומזעור סיכונים בחיבור למערכות תשלומים	סליקה כספית	זיהוי נותני שירותי תשלום חוץ-בנקאים ולקוחותיהם בעת ביצוע הוראות התשלום	אסדרת האופן והתהליך שלפיו תיושם הגישה למערכות תשלומים
צעדים שבוצעו קידום טיוטת חוק שירותי התשלום - אסדרת דרישות הרישוי	- ניהול חשבון בבנק מסחרי - קביעת איסור לסירוב בלתי סביר לניהול חשבון לגופים פיננסיים (P2P) - קביעת חובה למשתתף ישיר לאפשר גישה היה ומספק גישה למשתתף אחר (טיוטת חוק PSD רישוי)	החלטה על מתן קוד מזהה אחיד (קוד בנק) לכלל נותני שירותי תשלום, כדי לזהות אותם במערכות תשלומים ושיוכלו לספק חשבונות ללקוחותיהם; שלב ראשון, פינוי קודים שלא נעשה בהם שימוש בפועל במהלך שבע השנים האחרונות, בלפחות באחת ממערכות התשלומים ¹⁷ .	- פרסום תנאי הגישה למערכות תשלומים מבוקרות (יולי 2016) - אפיון תנאי גישה מעודכנים ומודל גישה למערכת "חיובים, זיכויים והעברות תשלומים" (מס"ב)
צעדים להמשך השלמת חקיקת חוק שירותי תשלום	- בחינה לניהול חשבון בבנק ישראל (מדיניות וקריטריונים)	- יישום המדיניות לפינוי קודים והקצאתם מחדש - הרחבת קוד הזיהוי	- יישום מודל הגישה למס"ב - אפיון ויישום מעודכנים ומודלים לגישה למערכות אשראית ו-ATM

¹⁷ <https://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/7-08-19.aspx>

3.3.1.3. כיצד יזוהו עסקות במערך התשלומים?

מערכת התשלומים השירות ניתן לצורך... אופן זיהוי העסקה

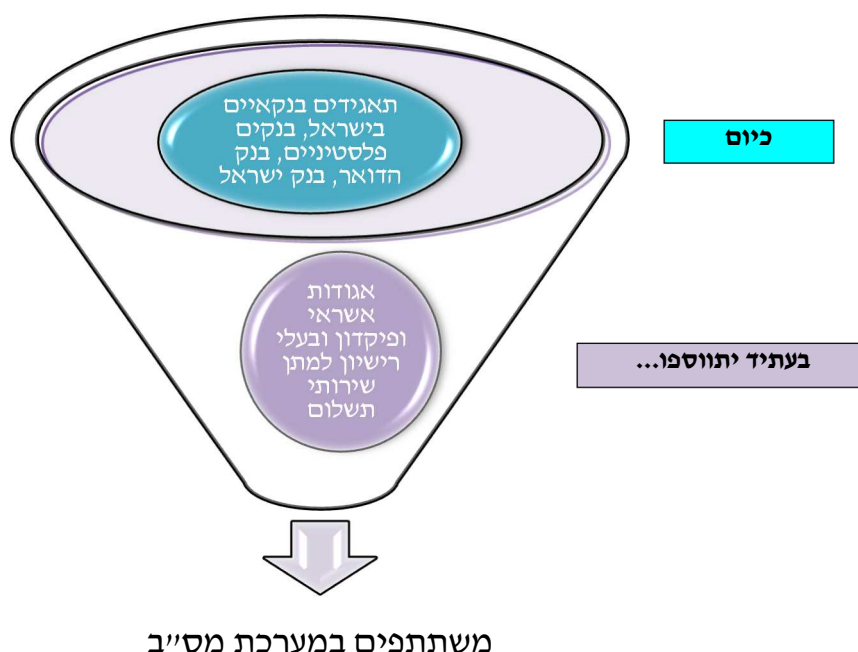
3.3.1.4. קוד מזהה אחיד לכלל נותני שירותי התשלום, הייתכן?

זיהוי המשתתפים במערכת הפיננסית בישראל מבוצע באמצעות קוד זיהוי יחודי לכל גוף. קוד זיהוי זה, שמורכב משני תווים, מוכר כיום כ"קוד בנק", אך אינו מיועד רק לבנקים. כדי שנותני שירותי תשלום חדשים יוכלו לפעול במערכות תשלומים וכדי שהמעוניינים בכך יוכלו גם הם לספק מספרי חשבון ללקוחותיהם, עליהם להיות מזהים בכלל המערכות ממין העניין שבמשק.

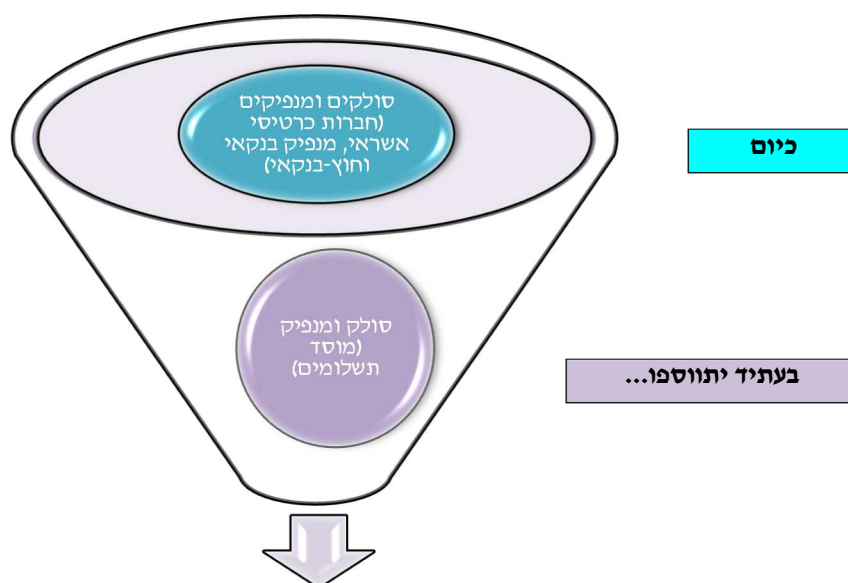
לאחר בחינה מקיפה של החלופות השונות האפשריות לזיהוי נותני שירותי התשלום החדשים, הוחלט שכלל נותני שירותי התשלום במשק יזוהו באופן אחיד באמצעות קוד מזהה.

מבחינת השימושים שנעשו בקודים המזהים לאורך השנים בשוק הישראלי ולאור מספר נותני שירותי התשלום החדשים שצפויים לפעול, עלה שנחוצה הרחבה של מספר הספרות של הקוד המזהה. היות שיישום פתרון זה דורש פרק זמן אורך יחסית ומתוך רצון לזרז את תהליך קבלת הקוד המזהה לנותני שירותי תשלום חדשים בטווח המיידי, הוחלט להחיל מדיניות לפינוי קודי זיהוי (קודי הבנק) שבהם השתמשו בעבר ואינם בשימוש היום, כדי להקצות את אותם קודים לנותני שירותי תשלום חדשים¹⁸.

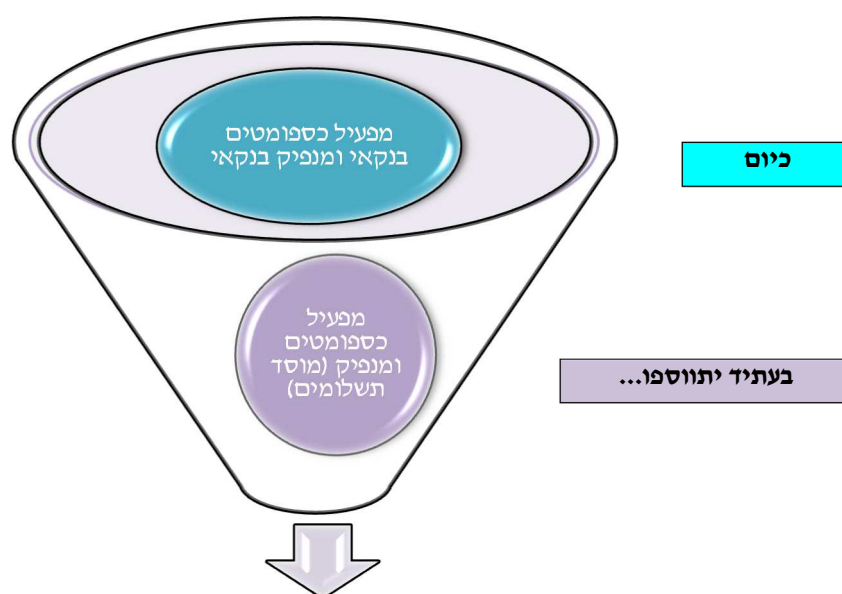
3.3.1.5. מהם סוגי המשתתפים שצפויים לפעול במערכות?

¹⁸ <https://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/7-08-19.aspx>

משתתפים במערכת האשראית

משתתפים במערכת ה-ATM

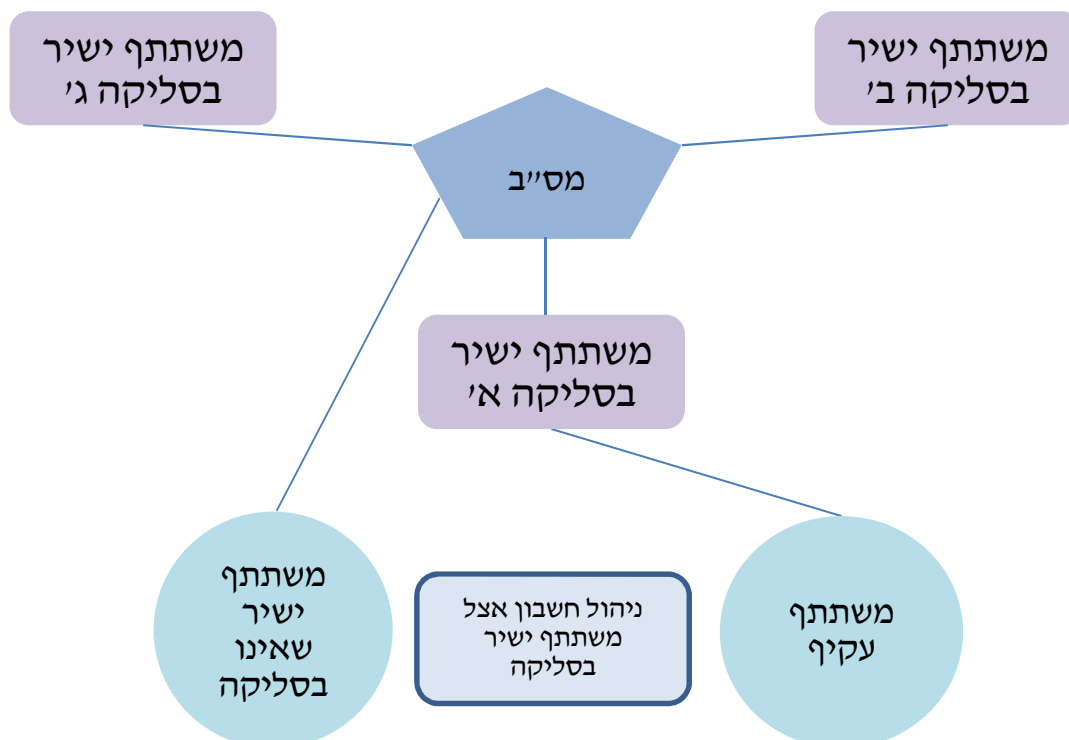
3.3.2. פתיחת מערכת מס"ב לתחרות

3.3.2.1. מהם תנאי הגישה שנקבעו למערכת מס"ב?

משתתף עקיף	משתתף ישיר שאינו בסליקה	משתתף ישיר בסליקה* (כיום בנקים)
מנהל חשבון אצל משתתף בסליקה	מנהל חשבון אצל משתתף בסליקה	מנהל חשבון בבנק ישראל ומשתתף במערכת זה"ב
חתום על הסכם מול משתתף בסליקה	חתום על הסכם מול משתתף בסליקה	כפוף לכללי ולהסכמי המערכת
נותן שירותי תשלום	נותן שירותי תשלום בעל רישיון	נותן שירותי תשלום בעל רישיון
לא נדרש לעמוד בדרישות החיבור למערכת	עומד בדרישות החיבור למערכת	עומד בדרישות החיבור למערכת

*הערה: יכול להתחבר באופן ישיר או באופן עקיף למערכת

3.3.2.2. כיצד תתאפשר הגישה למס"ב?

3.3.2.3 כיצד הורחבה יכולת מס"ב להענקת שירותים לכל נפש?

היות שחברת מס"ב, כהגדרתה בחוק בנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, היא "חברת שירותים משותפת", היא פועלת מכוח רישיון של חברת שירותים משותפת שהוענק לה על ידי בנק ישראל בשנת 1983. במסגרת חקיקת "חוק שטרום" בוצעו תיקונים לסעיף 23 לחוק בנקאות רישוי, כך שהמגבלה שקיימת למתן שירותים על ידי חברת שירותים משותפת, לא יחולו על מערכת תשלומים שהיא מערכת מבוקרת וזו רשאית לתת שירותים לכל נפש. תיקון זה הרחיב את היכולת של מס"ב ושב"א לספק שירותים לכל נפש ולא רק לגופים פיננסיים או ללקוחותיהם ולבנק ישראל (נציין שחברת שב"א הייתה מוגדרת ערב החוק כחברת שירותים משותפת; החברה הונפקה בעקבות "חוק שטרום" ונגיד בנק ישראל ביטל החל מיום 6 ביוני 2019 את רישיון חברת שב"א כתאגיד בנקאי מסוג חברת שירותים משותפת). בחינה מחודשת לרישיון מס"ב בוצעה בשנת 2018, כדי להתאימו לשינויים בחוק ולפעילויות שאותן מבצעת מס"ב בפועל, לרבות הפעלה של מערכת תשלומים ומתן שירותים נלווים. לאחר בחינה מחודשת זו, תוקן רישיונה של מס"ב וניתן לה בחודש מאי 2018 רישיון מחודש, כך שתנאי הרישיון משקפים את ההרחבה האפשרית בפעילות מס"ב.

3.3.3 פתיחת שוק כרטיסי החיוב לתחרות

3.3.3.1 דוח שרשרת ביצוע עסקות בכרטיסי חיוב

דוח שרשרת ביצוע עסקות בכרטיסי חיוב¹⁹ והמלצותיו פורסם ב-18.07.16. הדוח מתאר ובוחן את התהליכים, המבנה, השחקנים והחסמים ששולבים זה בזה לכל אורך תהליך ביצוע עסקה בכרטיסי חיוב. הדוח עוסק הן במסוף (POS) והן במכשיר למשיכת מזומן (ATM) בארץ ובעולם, מתוך מטרה לבחון את השינויים שנחוצים לאורך שרשרת העסקות בכרטיסי חיוב בישראל ואת השפעתם על יעילותו ויציבותו של שוק כרטיסי החיוב בישראל. לאור הבחינה גובשו המלצות, ביניהן הרחבת פעילותה של המועצה הלאומית לתשלומים והקמת ועדת כרטיסי חיוב, שידונו בקביעת הכללים לפעילות שב"א, מתג ה-POS ומתג ה-ATM ("סכמת כרטיסי החיוב"). כל המלצות הדוח הושלמו ויושמו.

3.3.3.2 מהי הפלטפורמה שבאמצעותה יושמו ההמלצות?

בהתאם להמלצות דוח שרשרת ביצוע עסקה בכרטיסי חיוב, יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים הקימה ועדת שוק (ועדת כרטיסי חיוב), שכוללת את בעלי העניין ממין העניין. ועדה זו מהווה פלטפורמה לקידום תהליכים ולדיונים בנושאים מקצועיים וטכנולוגיים של בעלי העניין השונים, שנוגעים לדרך הפעילות ולכללי ביצוע עסקות (רכישת טובין) במערכת שירותים בכרטיסי חיוב במערך כרטיסים אלה בישראל.

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים, בשיתוף בעלי העניין, קידמה מאז הקמת הוועדה החלטות ויישמה צעדים רבים לקידום היעילות והתחרות, תוך שמירה על יציבות מערכות התשלומים.

¹⁹ <https://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/18-07-2016.aspx>

3.3.3.3. מהם הצעדים העיקריים שקודמו בוועדה?

פרסום העקרונות לפיתוח הפרוטוקול לביצוע עסקה בכרטיס חיוב ולשימוש בו

- החלטות המדיניות יתקבלו במסגרת הוועדה לכרטיסי חיוב וההחלטות לאופן יישומן יתקבלו בוועדה מקצועית יעודית;
- הפרוטוקול יהיה נגיש למשתתפי המערכת, לרשויות ולציבור בכללו;
- השימוש בפרוטוקול יהיה בהתאם לצרכיו העסקיים והטכנולוגיים של כל בעל עניין;
- יאומצו תקנים בין-לאומיים או תתקיים תאימות מולם;
- הפרוטוקול יהיה מודלורי ויישום רכיבי החובה והרשות ברמת הפרוטוקול וברמת המסוף או שרת מרוחק;
- ייקבע אפיון מרכזי אחיד של הפרוטוקול.

יישום העקרונות לפיתוח הפרוטוקול לביצוע עסקה בכרטיס חיוב ולשימוש בו

- **נגישות הפרוטוקול**
- המידע שבפרוטוקול שאין בפרסומו כדי לסכן את מערכת התשלומים, יהיה נגיש וזמין לכלל הציבור;
- גישה מלאה לכלל המידע שבפרוטוקול תתאפשר, בכפוף לחתימה על הסכם הסודיות;
- הפרוטוקול תורגם לשפה האנגלית והוא זמין בתנאים זהים לפרוטוקול בעברית.
- **מודלריות הפרוטוקול**
- גובש מסמך "רכיבי החובה והרשות בפרוטוקול", שמתווה את המדיניות ליישום הפרוטוקול בשוק כרטיסי החיוב;
- רכיבי החובה והרשות נקבעו תוך קביעת מינימום רכיבי חובה, שיאפשר גמישות מרבית ואימוץ תקנים בין-לאומיים או תאימות מולם.
- **שימוש בפרוטוקול**
- הוגדר נוהל שמטפל בסדרי הטיפול בבקשות לפיתוחים ושמגדיר זמן מזערי לאספקת השירות;
- בשלב הראשון לא תיגבה עמלה עבור השימוש בפרוטוקול. בשלב מאוחר יותר יבחן המודל בהתאם להתפתחויות בשוק.

השלמת תמיכת פרוטוקול אשראית ביישום מודלורי (רכיבי חובה ורשות)

- כל גורם לאורך שרשרת ביצוע העסקה יכול לקבל שירותי סליקה מותאמים לצרכיו ולשלם רק עבורם: בתי עסק וסולקים יוכלו לתמוך בעסקות חיוב מיידי (דביט) בלבד; יצרנים יוכלו לפתח מסופים בתצורות יעודיות לבתי עסק ולמגזרי פעילות יחודיים; מעבדים יוכלו לתמוך באופן חלקי או מלא בסוגי כרטיסים, מותגים ושירותי ערך מוסף; מנפיקים יוכלו לבחור את השיטה לאימות הקלוח בנקודת הקצה.

תקרת CVM

- תקרת ה-CVM (Cardholder Verification Method Limit), מהווה את הסף הנמוך לעסקות ללא מגע (Contactless) באמצעות כרטיס חיוב ב-EMV. כלומר, בעסקות ללא מגע מתחת לסף זה, לא נחוצה הקלדה של הקוד הסודי (PIN);
- הוסכם על תקרת CVM אחידה בגובה של 200 ₪ ושכל המסופים שתומכים בעסקות ללא מגע, יתמכו גם בביצוע עסקות ללא מגע באמצעות המכשיר הנייד, תוך אפשרות לביצוע אימות שני על גבי המכשיר הנייד, בהתאם ל-CVM.

עסקאות תייר

- מערכת אשראית ריבוי נבנתה כך שמנפיקים וסולקים חדשים לא יכולים להצטרף למערכת. בשל כך, כרטיסים של מנפיקים מקומיים חדשים (שאינם חלק ממערכת אשראית ריבוי) מזוהים במסופים ככרטיסי תייר. בנוסף לכך, חלק מהמסופים בישראל היו חסומים לעסקאות תייר ברמת המסוף, כך שהן הכרטיסים המקומיים והן כרטיסי התייר היו נחסמים;
- הוחלט שכל המסופים בישראל, הן באשראית ריבוי והן באשראית EMV, לא יהיו חסומים לעסקות תייר ושכללי הטיפול בעסקות מקומיות יוחלו על כל העסקות המקומיות (קרי, מנפיק מקומי), לרבות אלה שמזוהות על ידי המערכת כעסקת תייר.

3.3.4. פתיחת שוק ה-ATM לתחרות

3.3.4.1. חיוב מיידי (דביט) על ATM

בשנים האחרונות הוקמו פלטפורמות שונות שמאפשרות משיכת מזומן באמצעות מכשירי כספומט חוץ-בנקאים שממוקמים לעתים בבתי עסק שונים וכן פתרונות לקבלת מזומן מהמוכר בבית העסק באמצעות חיוב הכרטיס. במקרים רבים לקוחות מושכים מזומן לצורך תשלום בבית העסק עצמו, כשביצוע תשלום בגין השירות או המוצר באמצעות אותה פלטפורמה יכול היה לחסוך את משיכת הכספים ומסירתם חזרה למוכר, שהיא פעולה מיותרת במקרה כזה.

לאור גידול השימוש בעסקות חיוב מיידי, התחזק הצורך בבחינת האפשרות לבצע עסקת חיוב מיידי לרכישת טובין באמצעות פלטפורמות שמשמשות למשיכת מזומן. יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים בחנה על כן אפשרות זו והתירה פעילות סליקת עסקות חיוב מיידי לרכישת טובין באמצעות כל פלטפורמה ובלבד שתבוצע בכפוף לכל דין, לרבות:

- חובת קבלת רישיון סליקה;
- סימון העסקה ללקוח כרכישת טובין;
- העברת המידע שנחוץ ללקוח אודות העסקה ובית העסק;
- איסור גביית עמלת שורה בגין פעולה זו.

האפשרות לבצע עסקות חיוב מיידי על ATM היא צעד נוסף בקידום התחרות והחדשנות במערך התשלומים ותאפשר לשחקנים נוספים להציע שירותי סליקה שמותאמים לצרכי הלקוחות.

3.3.4.2. כרטיס משולב

כרטיס משולב הוא כרטיס חיוב שמאפשר לבצע בכרטיס אחד את כל סוגי העסקות שקיימות כיום בכרטיס חיוב ובנוסף ביצוע עסקת חיוב מיידי (Debit, להלן, "דביט") וזאת בניגוד למצב היום שבו קיימים כרטיסי חיוב נדחה "רגילים" וכרטיסי דביט נפרדים ואין אפשרות לבצע בכרטיס אחד את כלל סוגי העסקות השונות.

עסקת חיוב מיידי היא עסקה לרכישת טובין שבה סכום העסקה מחויב באופן מיידי מחשבון העו"ש של מבצע התשלום.

כחלק ממדיניות בנק ישראל לקידום אמצעי תשלום מתקדמים, מאפשר בנק ישראל הנפקת כרטיס משולב. לאחר התייעצות עם שחקנים שונים בשוק התשלומים, הנחה בנק ישראל את חברת שבי"א ואת השחקנים ממין העניין לעדכן עד לסוף חודש יוני 2020 את מערכות שבי"א וכן את המסופים בבתי העסק, כדי שאלה יתמכו בביצוע עסקות בכרטיס משולב. מטרת עדכון זה הוא להעניק ללקוחות את השליטה בבחירת סוג העסקה בעת השימוש בכרטיס משולב לא יאוחר מסוף המחצית הראשונה של 2020. לאחר יישום עדכון המערכות כאמור, יוכלו מנפיקים בישראל לבחור להציע ללקוחותיהם כרטיס משולב שמאפשר לבצע עסקת חיוב מיידי או עסקת חיוב נדחה, על גבי אותו אמצעי תשלום, בהתאם לבחירת הלקוחות במעמד העסקה.

3.3.4.3 ממשק סליקה מרכזי למתג ה-ATM

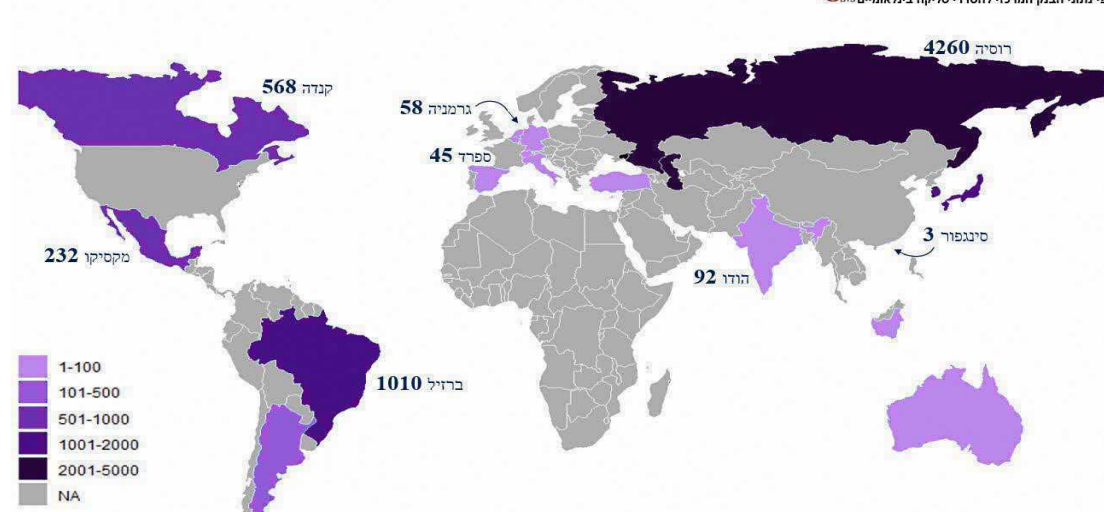
מתג ה-ATM שמפעילה חברת שב"א מספק שירותי אישור עסקות ATM. הבנקים חתומים ביניהם על הסכם הכרה הדדית שמסדיר, בין היתר, גם את תהליכי ההתחשבות והעברת הכספים בגין פעילותם בתחום ה-ATM. בהתאם להסכם הוקמו ממשקים דו-צדדיים בין כל בנק ליתר הבנקים ובמסגרתם מבוצעת ההתחשבות והעברת הכספים בין הצדדים להסכם. תהליך זה לא יעיל ומקשה על כניסת שחקנים חדשים, שכן אלה נדרשים לחתום על הסכמים תפעוליים ולהקים ממשקי סליקה נפרדים מול כל אחד מהבנקים.

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים פועלת על כן, בשיתוף עם ועדת המשתתפים של מערכת ה-ATM, לקידום ממשק סליקה מרכזי שיופעל על ידי חברת שב"א ויבצע סילוקין, התחשבות כספית והעברת קובץ נטו לסליקה עבור פעילות מתג ה-ATM. ממשק זה יקל על שחקנים חדשים להצטרף למתג ה-ATM ולספק שירותי משיכת מזומנים. יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים מקדמת בימים אלה את תהליך אפיון ממשק הסליקה ויישומו במערכת.

3.3.5 כיצד ומדוע מקודמת החקיקה לאסדרת שירותי התשלום?

יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים מקדמת החל משנת 2015, בשיתוף הפיקוח על הבנקים והמחלקה המשפטית בבנק ישראל, משרד האוצר, רשות שוק ההון, רשות התחרות ומשרד המשפטים, חוק למתן שירותי תשלום שמתבסס על ההנחיה המחייבת האירופית PSD. שירותי התשלום כוללים ניהול חשבון תשלום, הנפקת אמצעי תשלום, סליקת עסקות תשלום והפעלת כספומטים. בעולם פועלים נותני שירותי תשלום חוץ-בנקאיים רבים. להלן איור שמציג את מספר נותני שירותי התשלום במדינות נבחרות בעולם:

מספר נותני שירותי תשלום חוץ בנקאיים במדינות נבחרות בשנת 2017
לפי נתוני הבנק המרכזי להסדרי סליקה בינלאומיים (2017)

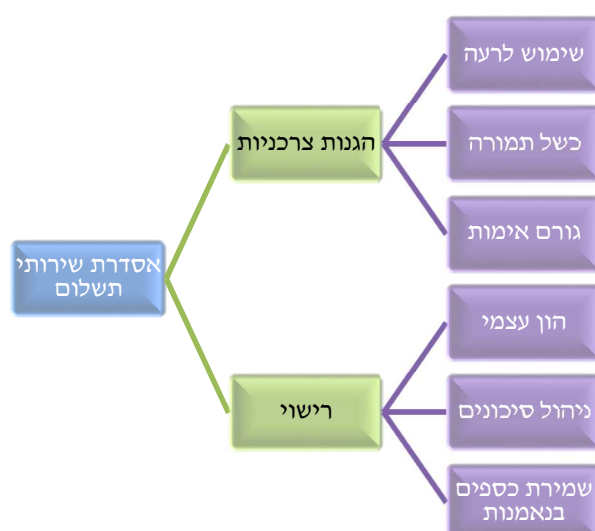

קידום אסדרת שירותי התשלום מבוצע בשני חלקים, הכללים הנוגעים לרישיון של נותני השירות למיניהם וכן חקיקה של הוראות הנוגעות לשירות עצמו:

- **חוק שירותי תשלום** – חוק שירותי תשלום, תשע"ט-2019, עוסק בחובות ובזכויות שבין נותני שירותי התשלום ללקוחותיהם ומסדיר נושאים כגון, כריתת חוזה, גילוי נאות, שימוש לרעה, את יחסי הגומלין שבין שירותי התשלום לבין עסקת היסוד. החוק נועד ליצור הגנות צרכניות אחידות בין נותני שירותי התשלום ולהחיל הגנות אלה גם על אמצעי התשלום החדשים ובאופן שצופה פני עתיד. החוק חובר וקודם על ידי משרד המשפטים ונכנס לתוקף בחודש אוקטובר 2020 והוא פרי שיתוף פעולה בין בנק ישראל ובכלל זה יחידת הפיקוח, משרד האוצר ורשות התחרות.

- **חוק המסדיר את שירותי התשלום (רישוי ופיקוח), שפורסם כתיקון לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), תשע"ו-2016** – התיקון לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים צפוי להוסיף סוג רישיון חדש למתן שירותי תשלום. תנאי הרישיון למתן שירותי תשלום הם מבוססי סיכון ויאפשרו לגופים חוץ-בנקאיים להיכנס לתחום זה, תוך עמידה בדרישות מאסדרות קלות יותר ביחס לרישיון תאגיד בנקאי, אך במקביל לתנאים שמבטיחים רמת סיכון נמוכה יותר. רישיון זה יאפשר לנותני שירותי תשלום חוץ-בנקאיים להתחבר למערכות תשלומים ובכך להיות שחקנים משמעותיים במערך התשלומים בישראל. תזכיר החוק פורסם לציבור בחודש אוגוסט 2018 והמשך תהליך החקיקה צפוי להתקיים לאחר הרכבת הממשלה.

אסדרת שירותי התשלום כוללת נושאים רבים בתחום הרישוי וההגנות הצרכניות. להלן איור שמציג דוגמאות לנושאים אלה:

3.3.6. תשלומים מיידיים

חברת מס"ב מפתחת תשתית לתשלומים מיידיים על גבי התשתית הקיימת של מערכת "זיכויים, חיובים והעברות תשלומים". תשתית זו תאפשר העברת מידע על ביצוע הפעולה באופן מידי. יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים ביצעה בחינה של הצעדים שמבוצעים על ידי מס"ב לקידום התשתית לתשלום מידי.

לאחר בחינה זו נמצא שבאופן עקרוני אין מניעה שחברת מס"ב תספק תשתית לתשלום מידי. מס"ב נדרשה יחד עם זאת לעמוד טרם ההשקה בתנאים שנקבעו על ידי יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים.

3.3.7. סכמות אמצעי תשלום

פיקוח על מערכות תשלומים לא כולל רק פיקוח על מערכות טכנולוגיות להעברת הוראות התשלום בין המשתתפים במערכת, אלא גם פיקוח על מערכות הסכמים (סכמות) בין נותני שירותי התשלום, שהן קריטריות ליעילות והבטיחות של אמצעי התשלום בשוק.

המוניטין של אמצעי התשלום תלוי בראש ובראשונה בהסכמה של בתי העסק לכבד אותו. סכמות אמצעי התשלום נועדו ליצור הסכמים בין המנפיקים לסולקים, לפיהם יכבדו הסולקים את אמצעי התשלום של המנפיקים שפועלים תחת אותה הסכמה בבתי העסק שנסלקים על ידם. כדי להבטיח שעסקות אלה יהיו בטוחות ויעילות וכדי לנהל את ההסדרים בין המנפיקים לסולקים בפעילות זו באופן אחיד ושווה, נקבעו סכמות כללים רבים לפעילות זו, כגון, חלוקת אחריות, יישוב סכסוכים, סטנדרטים לאבטחת מידע ועמלה צולבת.

אמצעי תשלום עם מאפיינים שונים מנוהלים תחת סכמות שונות ולעתים מנוהלים תחת אותה סכמה. בישראל פועלים אמצעי תשלום שונים, להלן העיקריים שבהם:

אמצעי התשלום	הסכמה אליה הם כפופים
עסקת חיוב נדחה בכרטיס	הסכמות הבין-לאומיות וההסכם המקומי בין חברות כרטיסי האשראי
עסקת חיוב מידי (DEBIT) בכרטיס	
הוראת זיכוי (העברה בנקאית)	אין סכמה
הוראת חיוב (הרשאה לחיוב חשבון)	אין סכמה
שיק	כללי המסלוקה
משיכת מזומן	הסכמות הבין-לאומיות והסכם ההכרה ההדדית בין הבנקים

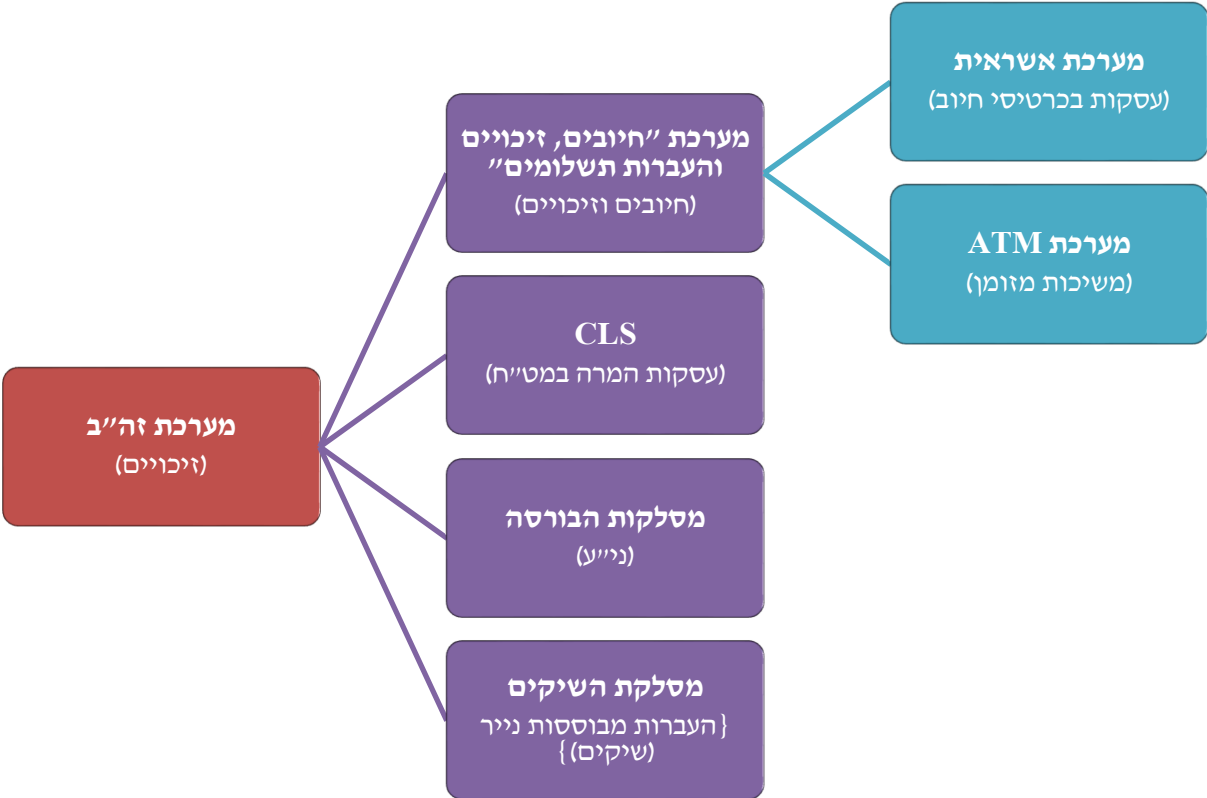
קידום סכמות חדשות ועדכון הסכמות קיימות – פיקוח על סכמות אמצעי התשלום חיוני להבטחת היעילות והבטיחות בשימוש באמצעי התשלום שכפופים להן. בשנים הקרובות צפויים גם להיכנס לשוק התשלומים אמצעי תשלום חדשים, כגון, תשלום מידי (Faster Payment), שיק דיגיטלי, אפליקציות תשלום, ייזום תשלומים ועוד. כדי לאפשר פעילות צולבת, יעילה ובטוחה באמצעי

תשלום חדשים אלה, נדרשת יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים להבטיח שהסכמות הקיימות יותאמו לאמצעי התשלום החדשים והיכן שנחוץ, לקדם סכמות אמצעי תשלום חדשות.

כניסת שחקנים חדשים – כדי לוודא שנותני שירותי התשלום שייכנסו למערך התשלומים - ובפרט נותני שירותי תשלום חוץ-בנקאים - יוכלו להשתתף באופן שוויוני בסכמות, נחוץ להבטיח גישה הוגנת לשחקנים אלה ולוודא שההסכמים הם הוגנים ביחס לכלל השחקנים בשוק.

לאור האמור לעיל, בוחנת יחידת הפיקוח על מערכות תשלומים את הצעדים שנחוצים לאסדרת הסכמים אלה ולקידום ההסכמים הנוספים שנדרשים בשוק התשלומים. לשם כך הועברה דרישת מידע למשתתפים בסכמות הקיימות (הסכם ההכרה ההדדית וההסכם המקומי), לבחינת הכרזה עליהן כמערכות תשלומים מבוקרות.

נספח א - התשתית הפיננסית בישראל

נספח ב- סיכונים שכרוכים בפעילותן של מערכות תשלומים

מפעילי מערכות התשלומים נדרשים לנהל סיכונים שונים לצורך שמירה על פעילותן התקינה של המערכות. להלן דוגמאות לסיכונים שונים:

סיכון אשראי - הסיכון שצד נגדי, בין אם הוא משתתף או ישות אחרת, לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו הכספיות במלואן במועד פירעון, או בכל מועד בעתיד;

סיכון נזילות - הסיכון שצד נגדי, בין אם הוא משתתף או ישות אחרת, לא יחזיק די כספים לכיסוי התחייבויותיו הכספיות באופן ובעיתוי הצפויים, אם כי הוא עשוי להיות מסוגל לכך בעתיד;

סיכון משפטי - סיכון משפטי הוא הסיכון של תחולה בלתי צפויה של חוק או תקנה, שתוצאתה היא בדרך כלל הפסד. סיכון משפטי עשוי גם להיווצר אם תחולת החוקים והתקנות ממין העניין לא ודאית;

סיכון תפעולי - הסיכון שליקויים במערכות מידע או בתהליכים פנימיים, טעויות אנוש, כשלי ניהול או הפרעות מאירועים חיצוניים, יביאו לצמצום, להידרדרות או לקריסה של השירותים שמספקת תשתית שוק פיננסי;

סיכון סליקה - המונח הכללי שמציין את הסיכון שסליקה במערכת להעברה של כספים או ניירות ערך, לא יתבצע כצפוי. סיכון זה יכול לכלול סיכון אשראי וסיכון נזילות גם יחד.

סיכון מערכתי - הסיכון שאי יכולתו של משתתף אחד או יותר, למלא את חלקו כמצופה, יגרום לכך שמשתתפים אחרים לא יוכלו לעמוד בהתחייבויותיהם במועדן;

סיכון אסדרה וציות - הסיכון שייגרם נזק למערכת תשלומים עקב אי-ציות של גורמים ממין העניין בתוכה לחוקים ולהוראות מאסדרות חיצוניות;

סיכון מוניטין - סיכון שקשור בפגיעה בתדמית המערכת בשל ההתנהלות לא הולמת או לא ראויה, של גורמים ממין העניין בה. פגיעה כזו תשפיע על יחסי הגומלין בין המערכת לבין לקוחות, עובדים ומשקיעים. היא גם עלולה להוביל לאובדן לקוחות, ירידה בהכנסות, תביעות משפטיות והוצאות משפטיות ואחרות.

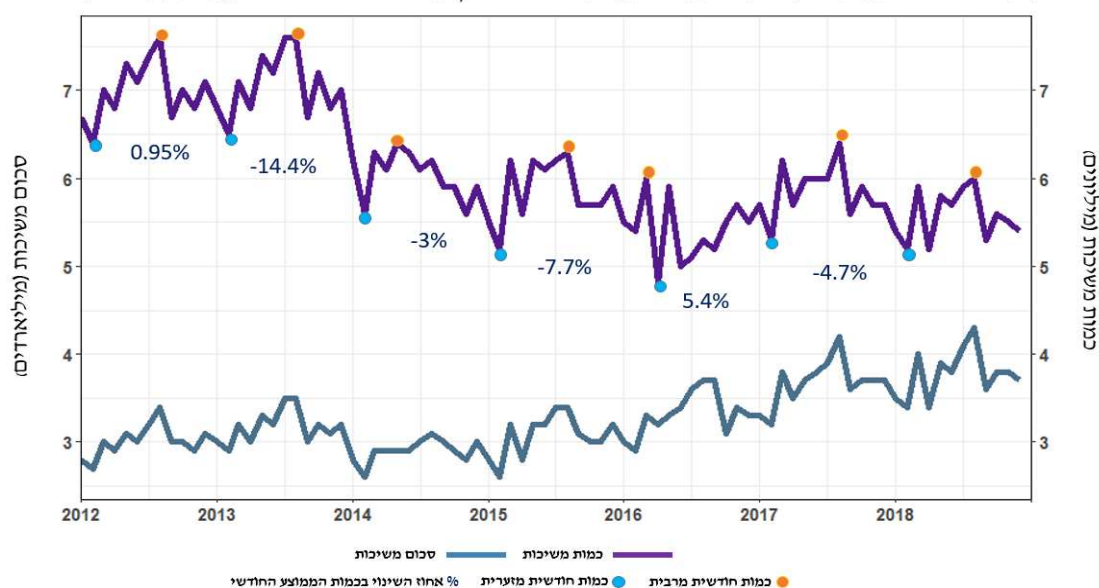
נספח ג- כמות וסכום תנועות במערכות תשלומים מבוקרות

בנספח זה מופיעים תרשימים שמתארים את כמות וסכום התנועות במערכות התשלומים המבוקרות על פני זמן.

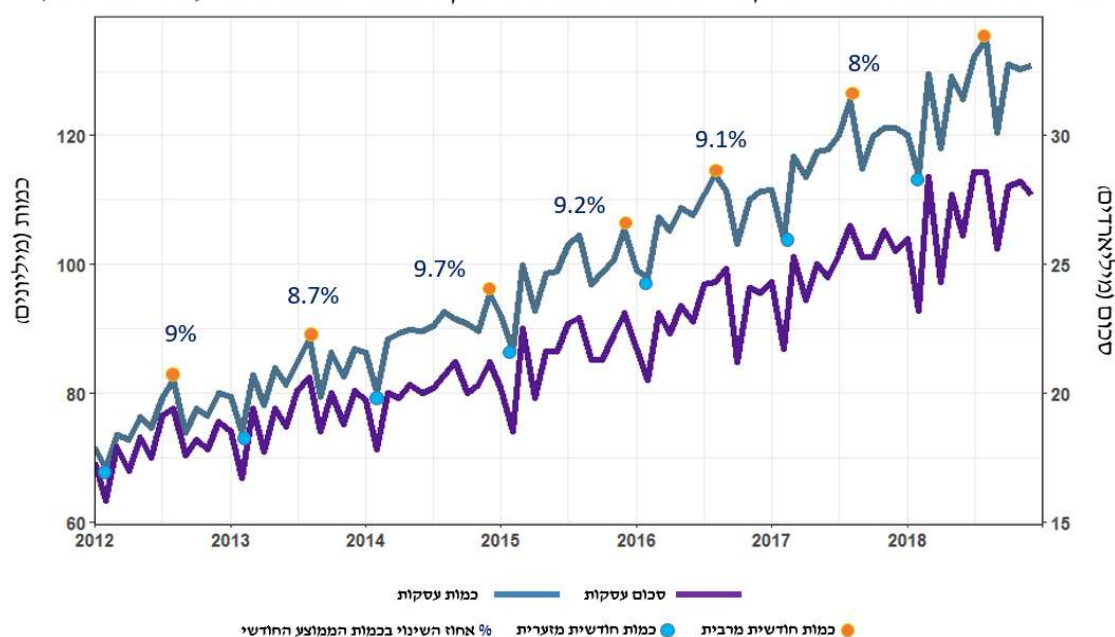
בכל תרשים ניתן לצפות בכמות ובסכום תנועות חודשי, כמות חודשית מזערית/מרבית בכל שנה ואת אחוז השינוי בכמות הממוצע החודשי.

להן התרשימים:

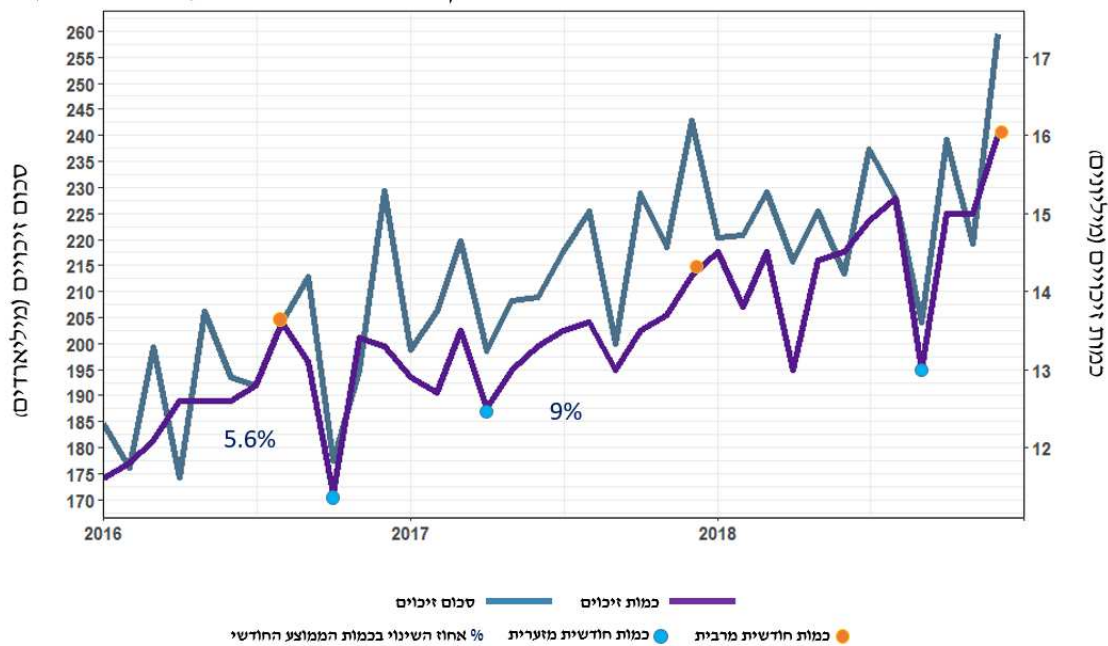
תרשים 1: כמות וסכום משיכות במערכת ATM בין השנים 2012-2019 (לפי חודשים)

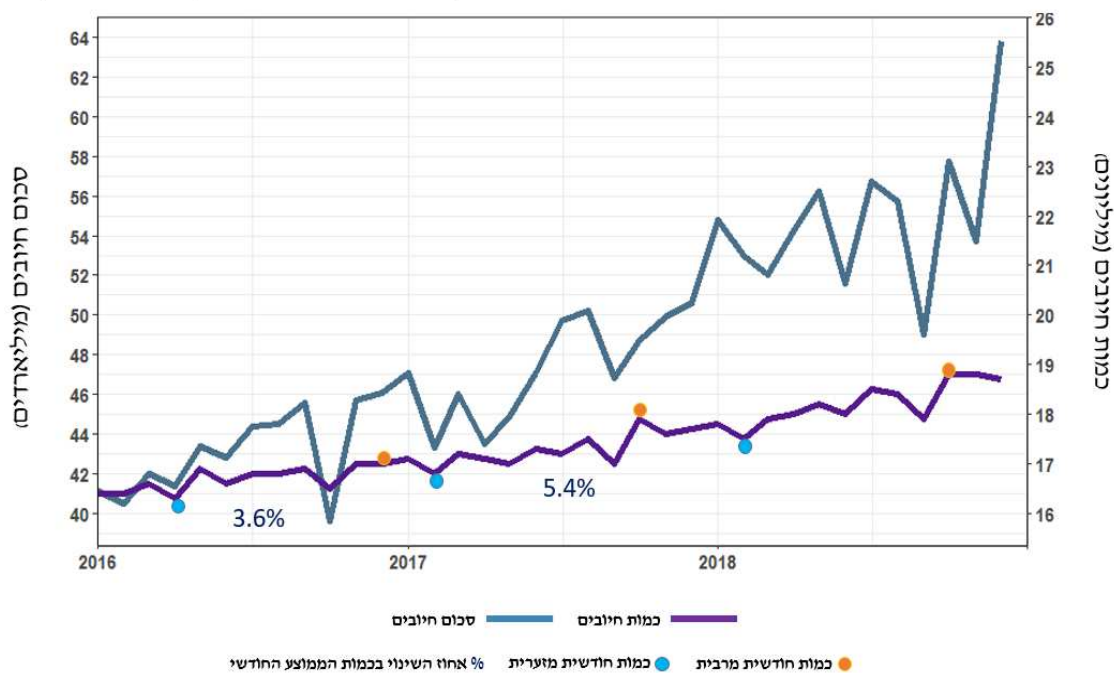
תרשים 2: כמות וסכום עסקות במערכת אשראית בין השנים 2012-2019 (לפי חודשים)

תרשים 3: כמות וסכום זיכויים במערכת מס"ב בין השנים 2016-2019 (לפי חודשים)

תרשים 4: כמות וסכום חיובים במערכת מס"ב בין השנים 2012-2019 (לפי חודשים)

נספח ד - תיאור מערכות תשלומים מבוקרות ומבוקרות מיועדות

• זה"ב

מערכת זה"ב היא מערכת תשלומים מסוג RTGS לסליקה יעילה ואמינה של תשלומי שקלים במשק בזמן אמת ובאופן סופי ומשמשת גם כסולק סופי של כלל מערכות התשלומים בישראל. המערכת החלה לפעול ביולי 2007 והיא מופעלת על ידי בנק ישראל.

• מס"ב²⁰

החברה הוקמה והתאגדה בישראל בשנת 1982 כחברה פרטית לפי חוק החברות, התשנ"ט-1999. החברה היא תאגיד בנקאי שהוא "חברת שירותים משותפת", כהגדרתה בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א 1981 והיא פועלת מכוח רישיון חברת שירותים משותפת שהוענק לה על ידי בנק ישראל בשנת 1983. מס"ב קיבלה מבנק ישראל ביום 29 במאי 2018 רישיון מעודכן, בהתאם לפעילויות המבוצעות בחברה. החברה פועלת כמו כן בהתאם להחלטות פטור בתנאים מהחובה לאישור בית הדין לתחרות להסדר כובל שניתנו לחברה, מעת לעת, על ידי הממונה על התחרות. החברה פועלת בעיקר במגזר פעילות אחד, שהוא "מגזר הסליקה", שכולל שני שירותים עיקריים, כדלהלן:

1. מתן שירותי סליקה אלקטרונית של זיכויים וחייבים שמועברים באמצעים אלקטרוניים בין בנקים ולקוחותיהם של בנקים שונים, לשם חיוב או זיכוי (לפי העניין) של חשבונות שמתנהלים בבנקים (להלן: "שירותי הסליקה");
2. שירותי העברת מידע בין הבנקים, בין הבנקים לגופים ממשלתיים ובין הבנקים ללקוחותיהם (להלן: "שירותי המיתוג").

• המסלקה הבין-לאומית לעסקות המרה (CLS)

חברת CLS (CLS Group Holdings AG), היא חברה בע"מ שרשומה בהתאם לחוק השוויצרי. החברה הוקמה בשנת 2002 ועוסקת בצמצום הסיכונים שקשורים לשוק המט"ח - סיכון הסליקה, באמצעות סליקת הוראות התשלום להוראות המט"ח בין הצדדים לעסקה. החברה החלה בסליקה של 7 מטבעות עם 39 חברים סולקים וכיום יש 18 מטבעות, יותר מ-70 חברים סולקים ומעל 25,000 צדדים שלישיים. החברה מפוקחת על ידי הבנק הפדרלי של ארה"ב ובאמצעות ועדת הפיקוח שבה חברים הבנקים המרכזים שמטבעותיהם נסלקים ב-CLS. החברה מציעה שירותים שונים ובניהם:

1. FX settlement
2. Clsnet
3. CLS group holdings ag
4. Clsclearfx
5. Clstrademonitor
6. FX compression service

²⁰ מתוך דוחותיה הכספיים של החברה ליום 30 ביוני 2019.

7. Cross currency swap settlement

• שב"א (שירותי בנקים אוטומטיים)²¹

החברה התאגדה בישראל כחברה פרטית לפי חוק החברות, התשנ"ט-1999 בשנת 1978. החברה הפכה בתחילת חודש יוני 2019 לתאגיד מדווח כהגדרתו בחוק ניירות ערך. נגיד בנק ישראל ביטל ביום 1 ביוני 2019 את רישיון חברת שירותים משותפת שניתן לחברה בשנת 1981. החברה עוסקת בהפעלת מערכות שמאפשרות, בין היתר, איסוף עסקות בכרטיסי חיוב ממסופים בבתי עסק, העברת אישורים לעסקות בכרטיסי חיוב, ממשק סילוקין בין סולקים למנפיקים של כרטיסי חיוב וכן העברת אישורים לפעולות משיכת מזומן.

החברה פועלת בעיקר במגזר פעילות אחד (להלן: "מגזר הסליקה") שכולל מספר שירותים כדלהלן:

1. תפעול מערכת תקשורת דו-כיוונית בין סולקים ומנפיקים של כרטיסי חיוב לבין בתי עסק, לאישור ולאיסוף עסקות שמבוצעות בכרטיסי חיוב בבתי עסק;
2. ניהול ותפעול ממשק סילוקין;
3. ניהול ותפעול מערכת מיתוג שמקשרת בין רשתות ATM;
4. פיתוח והפצה של תוכנות אשראית PC ואשראית EMV PC;
5. הסמכת מסופים לאשראית EMV;
6. פרוטוקול התקשורת.

²¹ מתוך דוחותיה הכספיים של החברה ליום 30 ביוני 2019.

נספח ה- תיאור מבנה ארגוני

המבנה הארגוני של בנק ישראל מפורסם באתר הבנק²².

להלן מבנה האגף :

²² ראה קישור: <https://www.boi.org.il/he/AboutTheBank/OrganizationalStructure/Pages/Default.aspx>